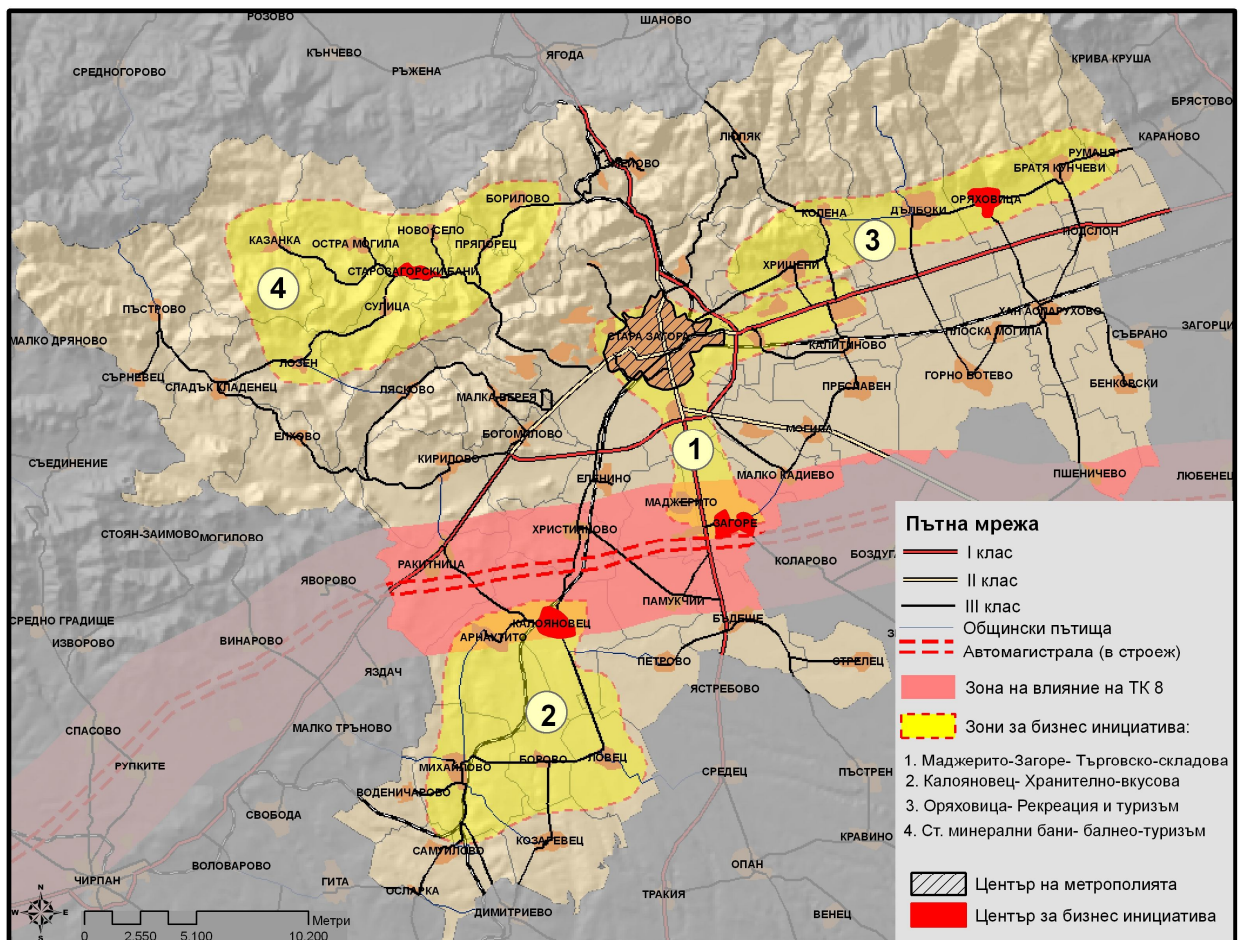

ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

СЪГЛАСУВАН ПРОЕКТ_31.03.2005

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

2005 – 2013 г.

Стара Загора
Ноември, 2004 год.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	2
ВЪВЕДЕНИЕ	1
1. ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА	4
1.1 ОСНОВНИ ГЕОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ	4
1.2 ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО	7
1.3 АНАЛИЗ НА ДЕЙСТВАЩИ ПЛАНОВЕ И РАЗРАБОТКИ	10
1.4 ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ	14
1.5 СТОПАНСКИ СЕКТОР	25
1.5.1 Развитие на икономиката – тенденции, процеси, проблеми.....	25
1.5.2 Развитие на селското стопанство.....	30
1.5.3 Развитие на индустрията.....	34
1.6 ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	37
1.7 РАЙОНИРАНЕ НА ОБЩИНСКАТА ТЕРИТОРИЯ	39
2. SWOT АНАЛИЗ	41
3. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	48
3.1 ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	48
3.2 СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	48
4. ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ ДО 2013 Г.	51
5. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА	69
6. ИЗПЪЛНЕНИЕ, НАБЛЮДЕНИЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ	71
6.1 ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА	71
6.2 МОНИТОРИНГ/НАБЛЮДЕНИЕ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ	72
ПРИЛОЖЕНИЯ	74
ПРИЛОЖЕНИЕ 1	75
ПРИЛОЖЕНИЕ 2	76
ПРИЛОЖЕНИЕ 3	77
ПРИЛОЖЕНИЕ 4	82

ВЪВЕДЕНИЕ

Община Стара Загора е динамично развиваща се община, устремена към постигане на ефективна и конкурентна икономика и по-висок жизнен стандарт за цялото население. Пред нейното развитие стои и предизвикателството успешно да се интегрира в процеса на европейска интеграция и да се превърне в равностоен партньор на европейските общини и региони.

Планът за развитие на община Стара Загора съгласно Закона за регионално развитие е основният документ, определящ стратегическите цели и приоритети на общинската политика. Планът представлява отправна точка за насочване на усилията на общинското ръководство и всички заинтересовани страни в общината за постигане на целите на това развитие и по този начин да превърне стратегическото планиране в основен действащ инструмент за развитие на общината.

Основните задачи на плана за развитие на община Стара Загора са:

- Да дефинира стратегическите цели на общинското развитие за периода до 2013 г.
- Да очертае изпълнима стратегия за постигане на тези цели чрез определяне на основните приоритетни направления, мерки и проекти, институционалното и финансово осигуряване на плана.
- Да послужи за мобилизиране на собствените и привличане на външни ресурси за постигането на мотивираните цели.
- Да създаде работещ ефективен “контакт” с очакваните структурни фондове на ЕС и привличането им в територията на общината. Финансирането на местни проекти от външни източници в бъдеще ще бъде изключително трудно, ако същите не са част от планов документ, по който има обществено съгласие.
- Да стимулира възникването на нова ценностна система и нов подход при решаването на проблемите, ориентирани към духа на обединена Европа и принципите за устойчиво развитие.
- Да интегрира всички заинтересовани страни към изпълнението на мерките, заложи в плана и по този начин да разшири демократизацията на управлението и чрез разширяване на социалната основа на стратегическото планиране.

Принципът на партньорство е приложен при всички етапи на разработване на плана. В неговото изработване основно участие взеха общинската администрация, децентрализираните държавни служби на територията на общината, Агенция за регионално икономическо развитие – Стара Загора, Търговско-промишлена палата – Стара Загора и консултантите от Националния център по териториално развитие.

Изработването на плана премина последователно през **следните фази**:

- *Предварителни проучвания*: В тази фаза бяха проучени наличните документи за стратегическо планиране в общината¹ и събрана актуална статистическа

---

¹ Общинска стратегия 2000-2006, Областен план за регионално развитие на област Стара Загора, 2000-2006, Регионална индустриална програма за развитие на община Стара Загора, 2000; Стратегия за икономическо развитие, 1999-2009; Общ устройствен план – Стара Загора, предварителен проект;

информация. Бяха създадени и разпространени секторни анкети за допълнителна информация от общината;

- ***Теренни проучвания и консултации:*** Организиран бяха познавателни пътувания и бяха посетени 28 села² и проведени интервюта с кметове и кметски наместници. Бяха проведени профилирани консултации с общинска администрация, АРИР и ТПП. За консултиране с общественото мнение беше направен общински електронен форум, на страницата на община Стара Загора;
- ***Междинно съгласуване, принос на партньорите:*** В работни срещи с представители на общинска администрация, АРИР, ТПП и Тракийски университет бяха обсъдени основните проблеми на общината, стратегическите цели и приоритети. Представителна група на общинския съвет оформи информирано мнение по визията, приоритетите и мерките на плана в рамките на курс по стратегическо планиране, проведен от АРИР. Съществен принос към верификацията на целите и генерирането на инвестиционни идеи имаха резултатите от бизнес анкета, проведена от ТПП;
- ***Предварителен проект:*** Настоящият проект на плана подлежи на предварително обсъждане от общинския съвет. След отразяване на забележките и препоръките, той ще се бъде преработен в “Окончателен проект” и представен отново за официално приемане.

Кои са новите моменти в този план:

- ***Принципи на регионалното развитие, приложени на общинско ниво*** - Наложени върху територия с мащаб на община, целите на регионалното развитие намират сериозни “обекти” – дисбалансирано и неустойчиво развитие на селската част от общината, особено големи вътрешно-общински различия, отсъствие на условия за заетост и растеж на доходи в голяма част от селата;
- ***Териториално адресирано планиране*** - От позиция на националната регионална политика община Стара Загора е “район за растеж”. Като такъв район територията на цялата община се третира като носител на балансирано и ускорено развитие. От позицията на общинската политика за развитие комплексният териториален анализ на общината дава основание за ясно разграничаване на три подрайона – “Метрополия”, “Тракия” и “Средногорска яка”, които имат различни характеристики, принципно различни проблемни ситуации, различни потребности, потенциали, приоритети и мерки;
- ***Мотивация на приоритетите и мерките на териториален и кластерен принцип (а не на досегашния секторен принцип).*** Разчетите от досегашните планирани секторни мерки и проекти показват два основни дефицита – многократно превишаване на наличните/възможните ресурси и ниска ефективност (от гледна точка на стратегическите цели) поради секторния/фрагментарен характер на реализираните мерки/проекти;

---

² Детайлното познаване на града и околните села е осигурено от паралелната работа на част от екипа по ОУП – Стара Загора

- *Осигуряване на инвестиционните кластери (пакети от разнородни инвестиционни проекти, свързани с постигане на крайна цел) с пакет от “меки” (неинвестиционни) мерки, създаващи институционална рамка и капацитет за реализация на кластерите.* Анализът на реализацията на общинските планове показва “успеваемост” в секторите, осигурени с профилирана/опитна администрация и обратно – засега все още слаба реализация на мерки и проектни идеи в направления, изискващи проектни апликации по донорски фондове и партньорства с частния бизнес и “третия сектор”, важна необходимост, на която общината следва да реагира и да изгради капацитет. Това е проблем, който е характерен за всички общини в страната, особено остро изявен по отношение на усвояване на Предприсъединителните фондове и престоящите Структурни фондове на ЕС. В това отношение в общината вече има предприети действия за изграждане на капацитет, който следва да бъде доразвит;
- *Разграничаване на планираните мерки и проекти/проектни предложения по три критерия:*
  - ✓ Компетенции (общински, ведомствени, други) и съответен инвеститор (община, държава, партньорство);
  - ✓ Източник на финансиране (бюджет, донорски фонд, структурен фонд на ЕС, други);
  - ✓ Характер на мярката – секторен/кластерен.
- *Постигане на координация между политиките за регионално развитие и териториално устройство.* Планът за развитие на общината се разработва паралелно с разработването на общия устройствен план на Стара Загора.

В разработването на настоящия план е използвана цялата налична информация и компетенции на партньорите. Въпреки всичко, планът има аспекти на несигурност. Заплахите за реализацията му се коренят в недостатъчни ресурси и все още силен секторен/ведомствен подход в планирането и управлението. Това води до слаба координация на финансовите ресурси и дисбаланс в защитените приоритети.

Към настоящия проект на плана има приложение, съдържащо подробните анализи от развитието на община Стара Загора.

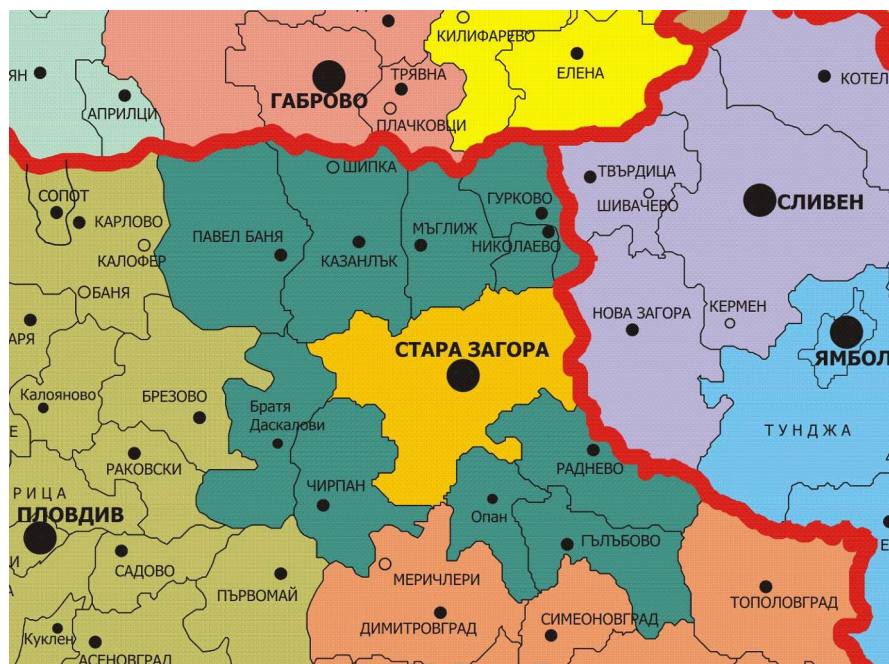
Планът за развитие на общината е разработен съгласно Методическите указания на Министерство на регионалното развитие и благоустройството за разработване на Общински планове за развитие до 2013 г.,

1. ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА ³

1.1 ОСНОВНИ ГЕОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Местоположение и граници

Община Стара Загора заема територия от 1019,4 км², покриваща части от Сърнена Средна гора и Старозагорската низина. Надморската височина на равнинната ѝ част е в диапазона 150-180 м, а планинската достига 895 м (вр. Морулей).

Община Стара Загора поделя граници със следните осем общини: Казанлък, Мъглиж, Николаево, Чирпан, Брезово, Опан, Раднево, Нова Загора.

Благоприятното транспортно-географско положение на общината и в частност гр. Стара Загора и високият транспортен достъп е едно от важните стратегически предимства на общината и важен фактор на нейната конкурентноспособност. Освен функциониращите първокласни шосейни и ж.п. трасета, Стара Загора очаква изграждането на планираните европейски транспортни коридори N: 8 и 9. Тангиращото преминаване на ТК 8 и прилежащите развръзки във всички международни направления се доближава във времето до пълната си реализация. Това обяснява до голяма степен и засилвания се инвестиционен интерес. Може да се прогнозира трайна тенденция към търсене на устроени производствени и складови площадки, необременени от раздробена собственост, негодно застрояване и липса на основни инфраструктурни елементи (особено пречистване на отпадни води).

Организирането на все още спонтанната инвестиционна инициатива и устройването на “контактни зони” за очакваните интензивни потоци на стоки и хора, вече е непосредствено предизвикателство за общината. Намирането/извоюването на удачни решения по този въпрос ще осигури на общината допълнителен мощен потенциал за

³ Тази част на плана съдържа само резюмирана извадка от подробни анализи, представени в Приложение I.

развитие. И обратно – недостатъчните или неудачни “контактни зони” ще минимизират очакваните ползи и ще доведат само до “инкасиране” на негативни екологични ефекти и неудобства от транзитни потоци. Общината може и трябва да се намесва активно в окрупняването, подреждането и стимулирането на инвестиционните инициативи. За общината това би означавало да заиграе ролята на “предприемач в обществена полза”.

Място в регионалната йерархия, връзки и селищна структура

Йерархия

Освен утвърдения си статут на общински и областен център, град Стара Загора е един от най-изявените опорни центрове в националната селищна мрежа. Със своите стопански, транспортно-комуникационни, административни, научни, социални и културно-просветни функции, Стара Загора е ключов фактор не само в развитието на общината, но и върху развитието на областта и на Южния Централен район за планиране. Регионалният мащаб на общинския потенциал за развитие е признат в националното стратегическо планиране. Община Стара Загора ще бъде определена като един от районите за растеж в страната.

Връзки

Централното местоположение на Стара Загора в областта, добрата транспортно-комуникационна обвързаност и относително безпрепятствен релеф, осигуряват мрежа с равностойно достъпни общински центрове (до половинчасов изохрон) в рамките на цялата област. Този факт не съдържа проблемни аспекти по отношение на административните и обслужващи функции на областния център.

Освен “център” и “двигател” на регионалното развитие, Стара Загора е призвана да бъде и “балансър”, преразпределящ ресурси и смекчаващ диспропорциите както в своята общинска територия, така и в тази на областта. За целта е необходимо общината да доразвие функциите на публично-частно партньорство и междуобщинско партньорство.

Центростремителните сили на гр. Стара Загора привличат и оползотворяват значителни човешки ресурси, суровини и стоки от цялата област. “Износът” на ресурси от общината се изразява предимно в:

- квалифицирани кадри от Тракийски университет,
- трудова заетост в енергийния комплекс “Марица-изток”,
- селскостопански суровини – основно зърно от многото арендовани земи (от външни арендатори).

Обобщени, връзките със съседните общини се изразяват в:

- *икономически* - обмен на суровини, материали;
- *транспортно-комуникационни* – потоци от стоки и хора;
- *социален сервиз* – обекти с над-общински мащаб – образование, наука, култура, здравеопазване, спорт;
- *административно обслужване* – областна администрация, съд, прокуратура, деконцентрирани служби;
- *ежедневни трудови пътувания* – по повод заетост в “центъра”.

Направленията за интензифициране на връзките със съседните общини са:

- подобряване на техническата инфраструктура;
- подобряване на транспортното между-общинско обслужване;
- обмен на иновационни практики в сферата на общински услуги, маркетинг, “общинско предприемачество”;
- съвместни стопански/бизнес проекти;
- съвместни/регионални туристически продукти (вкл. културно-историческо наследство);
- съвместни екологични проекти.

Селищна структура

Селищната мрежа на общината съдържа 50 села и 1 град. Освен функционален, градът е и пространствен център. Останалите селища формират равномерна мрежа в територията на общината, която няма сериозни релефни бариери – равнинната част и на север до подножието на Сърнена средна гора. Естествено ненаселена остава само планинската ивица по северната граница на общината, която е с ширина от 5 до 15 км. Средната селищна гъстота е близка до тази за страната (около 5 селища на 100 км²). Отчитайки и демографската маса, гъстотата на населените места в равнините части е с много по-благоприятни измерения. Средното отстояние между населените места е около 5 км, което е добра предпоставка за формиране и функциониране на една жизнена териториално-селищна общност.

Урбанистичната класификация на селищата е поляризирана – един голям град, 5 средни (1-3 хил. жит.), 34 малки (200 – 1000 жители) и 11 много малки села (под 200 жители). Над 85% от населението на общината е съсредоточено в града. Липсва категорията “големи села”. Средните села Калояновец и Хан Аспарухово са в долната граница на категорията и сравнително отдалечени от центъра. Предвид демографската тенденция, тези села скоро ще преминат в по-долна категория, ако не им се въздейства с целенасочени мерки. Застрашени от “изпадане от групата” са и 14 малки села. Около 30% от територията на общината е заета от селища с нищожен демографски потенциал (северозападния и югозападния район). Там се наблюдава подчертана тенденция към депопулация.

Споменатата поляризация на селищната мрежа рефлектира и в структурата на местното самоуправление - 28 села са със статут на кметства, а останалите, с кметски наместничества. Пет от кметствата са близо до нормативния демографски минимум (250 жители) и са застрашени да изгубят статута си на самоуправляващи се общности.

Икономическият облик на селата е селскостопански, с подчертан самовъзпроизводствен характер. Преобладава производство върху арендована земя, реализирано от външни стопански субекти, както и това в дребни стопанства за лична консумация. Като цяло, в селата липсват възможности за трудова заетост, обезпечаваша жизнена кариера на млади хора. Промислените и обслужващите функции са съсредоточени изключително в гр. Стара Загора.

Структурата на първичния социален сервиз е почти огледален образ на категорията селища и възрастовият профил на населението им. Само в 9 села има все още функциониращи общински училища. В 29 села няма лекарски практики. Центърът компенсира с пълен набор от добре развити услуги на селищно, общинско и областно ниво.

По степен на *благоустроеност*, селата имат сходни характеристики - всички са електрифицирани и водоснабдени. Сравнима е и благоустроеността на уличната мрежа – някога изградена с трайна настилка, сега е повсеместно в лошо състояние. Обобщената оценка за град Стара Загора по този показател би била мозайка от висок стандарт на благоустроеност (преобладаващ) и амортизирани зони. По отношение на *достъпност* и междуселищни връзки, се оформят групи на “превилегировани” и “дискриминирани” села. Тангиращите до първокласната пътна мрежа са безпроблемни, докато връзките между селата южно от Калояновец и тези в североизточния район са силно възпрепятствани от лошо състояние на пътищата или липсата на такива. Изследваната с математически модел транспортна достъпност (*Схема 1 и Таблица 1*) показва, че от всички села на общината, град Стара Загора може да се достигне с автомобил в рамките на 30 минути.

Таблица 1. Автомобилна достъпност до центъра на общината

до 10 минути	от 11 до 15 минути	от 16 до 20 минути	от 21 до 30 минути
16 села	14 села	12 села	8 села
с. Богомилово	с. Арнаутито	с. Борово	с. Бенковски
с. Бъдеще	с. Борилово	с. Братя Кунчеви	с. Воденичарово
с. Еленино	с. Горно Ботево	с. Елхово	с. Казанка
с. Загоре	с. Дълбоки	с. Ловец	с. Козаревец
с. Змейово	с. Колена	с. Лозен	с. Пшеничево
с. Калитиново	с. Люляк	с. Михайлово	с. Пъстрово
с. Калояновец	с. Лясково	с. Остра могила	с. Самуилово
с. Кирилово	с. Ново село	с. Плоска могила	с. Сладък кладенец
с. Маджерито	с. Оряховица	с. Подслон	
с. Малка Верея	с. Памукчии	с. Руманя	
с. Малко Кадиево	с. Петрово	с. Стрелец	
с. Могила	с. Пряпорец	с. Хан Аспарухово	
с. Преславен	с. Старозагорски бани		
с. Ракитница	с. Сулица		
с. Християново			
с. Хрищени			

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана тъкан върху цялата територия на общината. Дисбалансът, поляритетът се дължи на демографските и функционалните характеристики. Общината има нужда от целево създаване на *няколко вторични опорни центъра*.

1.2 ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО

По националната класификация на общините, базирана на пакет от основни характеристики (площ, население, природни ресурси, икономика, инфраструктура), община Стара Загора попада в първата група от 10 общини с относително най-добри перспективи за балансирано развитие.

Природни условия и ресурси

Природният комплекс от умерен климат, разнообразни и плодородни почви, сравнително добри водни потенциали и не-възпрепятстващ релеф, е бил, е и ще бъде благоприятен фактор за цялостното развитие на общината. Друг стратегически ресурс са

термоминералните извори при с. Строзагорски минерални бани и с. Сулица (с национално значение; общ дебит 18 л/сек.). Макар и с ограничено стопанско значение, горският фонд а Сърнена гора се нарежда сред ресурсите със стратегическо значение поради високия си рекреационен, екологичен и естетически потенциал (все още недостатъчно използван).

Структурата на поземлените ресурси е оценена като “балансирана” и адекватна на природните дадености в общината.

Сред ограничителите с природно-ресурсен характер трябва да се отчитат:

- Недостатъчните повърхностни водни течения и запаси (компенсиращи се донякъде от потенциала на подземните запаси в подножието на Сърнена гора и речните тераси);
- Недостатъчните пояси от висока растителност в равнината (водещи до интензивна ветрова ерозия на почвите);
- Ограниченият стопански потенциал на горския фонд и уязвимият му екологичен баланс (предимно южни скатове, недостатъчно влага, плитки почви, малък прираст)

Оценка на дейностите по използване на ресурсите

Оползотворяване на поземлените ресурси:

- В сравнение с други райони на страната, използваемостта на обработваемата земя е висока – над 90%;
- Изградени и годни за напояване са над 30% от обработваемите земи, но
- Интензивно, поливно земеделие се развива върху несравнимо по-малко площи;
- Раздробената собственост и липсата на ефективен пазар продължават да са бариера за ефективно ползване на земята;
- Формите на стопанисване са изключително уязвими/рискови. Повечето земеделски кооперации са на ръба на фалита (или вече не съществуват). Най-често земята се арендува от външни (за общината) лица. Разкъсаната връзка между собственици и стопани не е устойчива форма на земеползване;
- Хаотични (и агресивни) инвестиционни инициативи за застрояване водят до неудачни преотреждания и загуба на ценни обработваеми земи.

Оползотворяване на горския фонд

Отказът от структурно значение на горското стопанство в икономиката на общината дава шанс за фокусиране върху *защитните и рекреационните функции на гората*. Съществуването на много други алтернативи за стопанска дейност в общината прави този модел на ползване перспективен, полезен и устойчив. Стопанисването на горския фонд е добре институционализирано (лесничейство “Стара Загора” с 2 участъка – “Дълбоки” и “Старозагорски минерални бани”) и подобни намерения са залегнали в лесоустройствените проекти. Общинският план следва да посочи подкрепящи и насочващи мерки за оползотворяване на този потенциал. Мотото “От гора за брадва – в гора за окоето” би могло да се претвори в реалност.

Оползотворяване на термоминералните води

Националният балнеоложки курорт “Старозагорски минерални бани” е с доказано минало (изградена инфраструктура, материална база, паркоустройство и запълнен капацитет) и “неустановено” настояще (“строителна площадка” с минимално функциониране, остри спорове за собственост, силен инвестиционен натиск без координация). Потенциалът е доказан, а интересите – проявени. Необходимо е общината да преутвърди търговската марка “Старозагорски минерални бани”. Това, което общината следва да направи, е:

- Да изпълни задължението си в устройването на територията – да осигури актуален общ устройствен план;
- Да използва правата си за разрешителния режим за строителство, като осигури и благоустроена среда в обновяващия се (и дострояващ се) комплекс;
- Да увеличи конкурентноспособността на курорта като стане инициатор на нови идеи и инвестиции в разнообразяване и допълване на продукта “балнеолечение”;
- Да изведе общинския продукт “балнеолечение” до мащабите на “регионален туристически продукт за алтернативен туризъм” чрез инициране на партньорства с общини отвъд Сърнена гора и Балкана.
- Да осигури проучването на енергийния потенциал на термоминералните води с цел разработване на енергоефективни проекти;
- Да осигури проучването на възможността за бутилиране на минерална вода и за предоставяне на концесия.

Оползотворяване на водните запаси

Освен че са недостатъчни, използването на повърхностните води за напояване е компрометирано от силното им замърсяване с битови отпадни води (основно от града). В изградените полета за гравитачно напояване в землището на града няма следи от интензивно земеделие. От общо 166000 дка годни за напояване земи, през 2004 г. са използвани ефективно само около 12600 дка (т.е. под 8%). Промислено отглеждане на зеленчуци е реализирано на по-малко от 2000 дка. Общата оценка по този показател е:

- Незначително оползотворяване на потенциала за интензивно земеделие върху напоявани земи;
- Оползотворяването на повърхностните води в полето под града е осуетено от замърсяването им.

Културно-историческо наследство

“Жив град с темели в кости забити”. Това е логото на града, условно приложимо за цялата територия на общината. Праисторическо, тракийско, римско, византийско, турско, възрожденско и съвременно присъствие са напластявали култура и ценности. Разбира се, те са концентрирани на територията на стария град. Вероятно “разсейките” в останалата част на общината са в същите пропорции, в каквито се измерват резултатите от сегашната човешка дейност – 95:5.

Културно историческото наследство е “инфраструктурата на приемствеността”. Ресурсите на държавата и общината са несъизмеримо по-малки от потребностите на многократно декларираното желание за “опазване и съхранение”. Желанието за допир на съвременниците до тези ценности и пренесени във времето ценности за идни поколения, би могло да се осъществи само ако тези ценности бъдат подходящо експонирани.

Историческата, познавателната и атрактивната стойност на старозагорските културни пластовете е сравнима с тази на пловдивските. За съжаление, работите по проучване, консервация и експониране все още не са продължени с формиране на туристически продукти, реклама и продажби.

Екологична оценка

Екологичната диагноза показва, че с малки изключения, общото състояние на околната среда в общината не предполага ограничителни условия в развитието на всички сектори. Проблемните аспекти са идентифицирани и сравнително лесно отстраними:

- Град Стара Загора още няма градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ); река Бедечка, а след вливането ѝ в р. Сазлийка, са превърнали основния водосбор на общината в колектор на битово-фекални и промишлени води от града. Проблемът ще се реши с изграждане на планираната ГПСОВ, но процесът трябва да се ускори;
- Подземните води в равнинната част на общината са уязвими и реално замърсени с наднормено съдържание на нитрати; *до сега решение на този проблем не е намерено*; значимостта му се определя от факта, че питейното водоснабдяване на почти всички села от полето е зависимо/свързано с кладенци, черпещи такива води;
- Основни проблеми, свързани със замърсяването на атмосферата са автомобилният транспорт (в града) и праховото замърсяване от непочистени и неблагоустроени улици;
- Акустичното натоварване е проблем само за част от града и към облекчаването му се насочват мерки на новия Общ устройствен план на града;
- Нерегламентирани сметища в периферията на града и почти край всяко от селата; с изключение на това край птицекомбината до с.Маджерито (което е комплексен агресивен замърсител), останалите са предимно “визуални” замърсители и “огледала” на лоша битова култура и ниска управляемост;
- Още неизследвани и неоценени като вредност са електромагнитните лъчения и полета в града;
- Проведените изследвания не съдържат данни за наличие на радиоактивно замърсяване на почвите и водите на територията на община Стара Загора.

1.3 АНАЛИЗ НА ДЕЙСТВАЩИ ПЛАНОВЕ И РАЗРАБОТКИ

Визират се следните планови документи:

- Общинска стратегия ‘2000,
- Регионална индустриална програма за развитие на община Стара Загора, 2001 г.,
- Областен план ‘2000.

Общинска стратегия '2000

Основни направления на развитие:

- структурна реформа в икономическия сектор,
- насърчаване на МСП,
- ефективно използване на ресурсите,
- транспортно-комуникационна мрежа,
- селско стопанство,
- балнеолечение.

Стратегически цели и приоритети

Първа цел: Създаване на активна бизнес среда (повишена инвестиционна атрактивност; значим икономически растеж).

- Високотехнологични производства, бизнес-инкубатори, бизнес-центрове, технологични паркове;
- Съхраняване на жизнено традиционни промишлени отрасли и развитие на алтернативни производства;
- Освобождаване на производствени фондове и предоставянето им за други цели;
- Стимулиране на частния бизнес – МСП;
- Развитие на алтернативни форми на туризъм;

Втора цел - създаване на жизнен аграрен сектор

- Овощарство и лозарство - чрез създаване на нови масиви от лозя (общо 5 000 дка) и на овощни градини (общо 5 000 дка);
- Рехабилитация на хидромелиоративната инфраструктура;
- Развитие на животновъдство - свиневъдството и птицевъдството.

Трета цел - подобряване условията и качествата на жизнената среда.

- Преструктуриране на инфраструктурата на здравеопазването;
- Преструктуриране на общообразователната инфраструктура;
- Подобряване състоянието на четвъртокласната пътна мрежа;
- Подобряване на благоустроеността на населените места;
- Реализация на програмите и проектите свързани с опазването на околната среда

Отсъствието на мониторинг и оценка на стратегията не позволява прецизен анализ на изпълнението ѝ. Емпирични данни от предварително проучване съдържат факти за работа на общината и по трите основни цели.

Структурният анализ на този документ разкрива следните недостатъци:

- Липсват мерки за институционално и информационно обезпечаване на реализацията;
- Липсват мерки за изграждане на общински капацитет за изработване на проектни предложения и привличане на финансиране от алтернативни източници;
- Липсват мерки, подкрепящи тези с инвестиционен характер;
- Липсват мерки, смекчаващи драстичните контрасти “села-град” (отчитани и в тогавашните анализи);
- Стратегията е затворена в територията на общината - липсват мерки за между-общинско сътрудничество;
- Стратегията е “обречена” да бъде изпълнявана само от общината – липсват мерки за партньорства; общината е само “регистратор” на частните инициативи;
- Мерките, вписващи се в правомощията, законовите задължения и ресурсите на общината не са разграничени ясно от тези, чието прилагане зависи от по-горните нива на управление или от инициативите на частния сектор;

Наложени върху фона на актуалното състояние на общината, целите за “активна бизнес среда”, “жизнен аграрен сектор” и “качествена жизнена среда” отново биха могли да се мотивират. Необходима е обаче радикална промяна в подхода и принципите за планиране, за да се постигане по-ефективно стратегическо планиране.

***Регионална индустриална програма за развитие на община
Стара Загора, 2001 г.***

Цел: Да разкрие и предложи нови възможности за постигане на икономическо развитие и намаляване на безработицата в региона

Насоки на програмата:

- Преструктуриране на общинската икономика - МСП;
- Преструктуриране на съществуващите промишлени предприятия; конкурентна продукция; стратегически инвеститори,
- Съхраняване на жизнени традиционни промишлени сектори; високотехнологични производства,
- Насърчаване на предприемаческата инициатива;
- Намаляване нивото на безработицата, постигане на трайна заетост.

Програмата конкретизира Цел 1 на общинската стратегия: създаване на активна бизнес среда, повишаване на инвестиционна атрактивност, постигане на значим икономически растеж. При изработването ѝ са направени усилия за активно въвличане на мнението на бизнес сектора и генериране на компетентни/реализуеми идеи за конкретни проекти.

Областен план '2000

Цел: Създаване на предпоставки за балансирано и устойчиво развитие на областта

Под-цели и мерки:

1. Създаване на активна бизнес среда, повишаване атрактивността на икономиката

- високотехнологични производства, бизнес центрове и технологични паркове;
- ликвидиране на неефективни производства и адаптиране на производствена база;
- стимулиране на частния бизнес в преструктурирането на икономиката;
- доразвитие на техническата и пазарната инфраструктура на бизнеса - стокови борси, тържища, специализирани пазари, иновационни инкубатори и изложения;
- условия за адаптиране на бизнеса към националния и международния пазар;
- подпомагане на малкия и средния бизнес и повишаване на атрактивността му;
- система за обучение и програми за качествено развитие на човешките /трудовите ресурси – партньорства с частния бизнес и неправителствения сектор;
- насърчаване на фирмената култура и подкрепа на частната бизнес-инициатива.

2. Интензивно използване на наличните ресурси и опазване на околната среда.

- развитие на балнеоложкия, планинския, селскостопанския, пешеходно-опознавателния, спортния туризъм;
- използваемост на ценните обработваеми земи, конкурентността в селското стопанство;
- повишаване качествата на човешките ресурси, съответствие с потребностите на пазара на труда.
- Изграждане и усъвършенстване на техническата инфраструктура
- доизграждане и модернизация на пътната мрежа, пряко свързана с бъдещите транспортни коридори № 4, №8 и №9;
- реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа и пестеливо използване на водните ресурси;
- създаване на ефективна схема за отвеждане и пречистване на отпадните води в района за растеж Стара Загора – Казанлък – Мъглиж;
- подобряване на системата за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците;
- развитие на системата за промишлено и битово газифициране

4. Оптимизация и модернизация на мрежата на социалната инфраструктура

- реструктуриране на мрежата на здравеопазването и образованието;
- повишаване използваемостта на материалната база
- разнообразяване спектъра на услугите;
- многофункционално и интензивно използване на социалната инфраструктура.

5. Подобряване качеството на жизнената среда в малките градове и селата

- развитие на алтернативен малък и среден бизнес, адаптиран към пазарните условия;
- обновяване на градовете и селата, подобряване на уличния пейзаж, използваемост на базата, профилирано туристическо и жилищно строителство;
- изграждане на малки инфраструктурни обекти;
- създаване на допълнителна трудова заетост – алтернативни производства, свързани със селскостопанска, горскостопанска и туристическа функция

6. Създаване на институционални и информационни механизми и среда за ефективно прилагане на областния план за регионално развитие

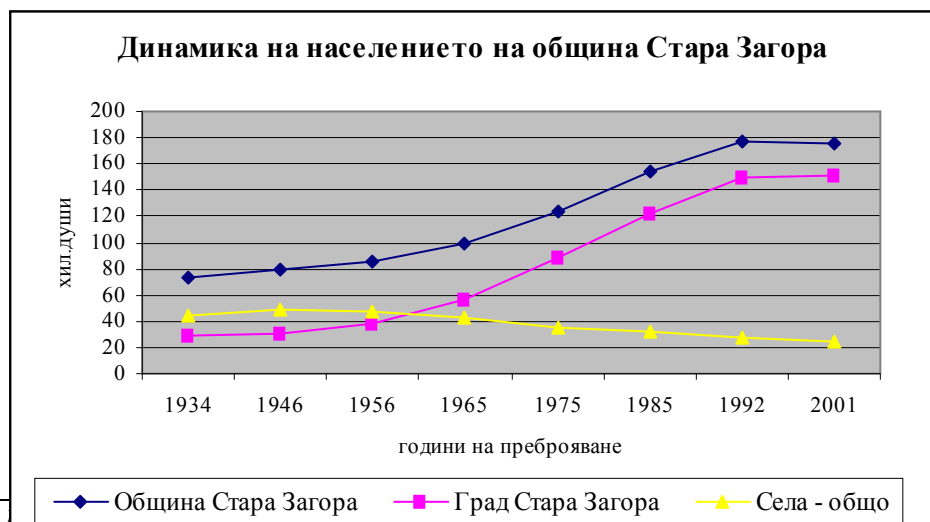
- създаване на конкретни институционални структури за осигуряване реализацията на оперативните цели и мерки на плана;
- изработване на механизми на взаимодействие, партниране и лобиране между участниците, ангажирани със създаването и прилагането на плана;
- информационна система за осигуряване изпълнението на целите и мерките;
- създаване на система за мониторинг и контрол;
- формиране на механизми за целево и допълнително финансово осигуряване;
- структури и механизми за експертна, консултантска и рекламна дейност, обучение и квалификация, за контакти и партниране.

Подобно на горните два, липсва информация за изпълнението и на този стратегически документ. С малки изключения, целите и мерките на областния план препокриват тези на общинската стратегия. Добрата координация на това ниво обаче, не се наблюдава при конкретните проекти (вж. Приложение 1).

1.4 ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

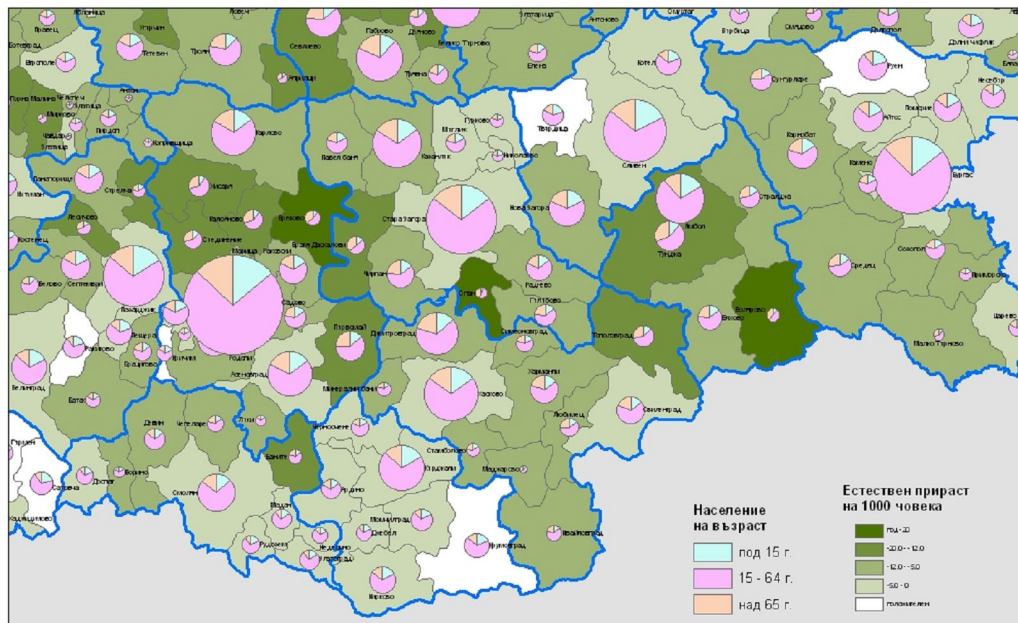
Демографски процеси

Към 2003 г. населението на община Стара Загора наброява 185 942 ч. (166 473 градско и 19 469 селско). Процентното съотношение градско/селско население е 86%:14%. Всеобщата тенденция на намаляване на населението е валидна и за общината. Средногодишният темп на намаление на градското население през последните 10 години е около 0,5%, а това на селата – средно 0,3%. Намалението на селското население е

със затихващ интензитет за около половината от селата (27 бр.). Една част от останалите села (11 бр.) са със слабо нарастване, а в 13 села населението запазва числеността си.

Демографски характеристики
Естествен прираст на населението, 2003 г.
Възрастова структура на населението, 2002 г.

Демографското развитие на общината може да се обособи в два периода:

- Непрекъснато нарастване на населението до средата на 80-те години на 20 в. (с най-високи темпове през 1957-65 г.;
- Намаление за периода 1986-2003 г., с по-висок темп след 1992 г.

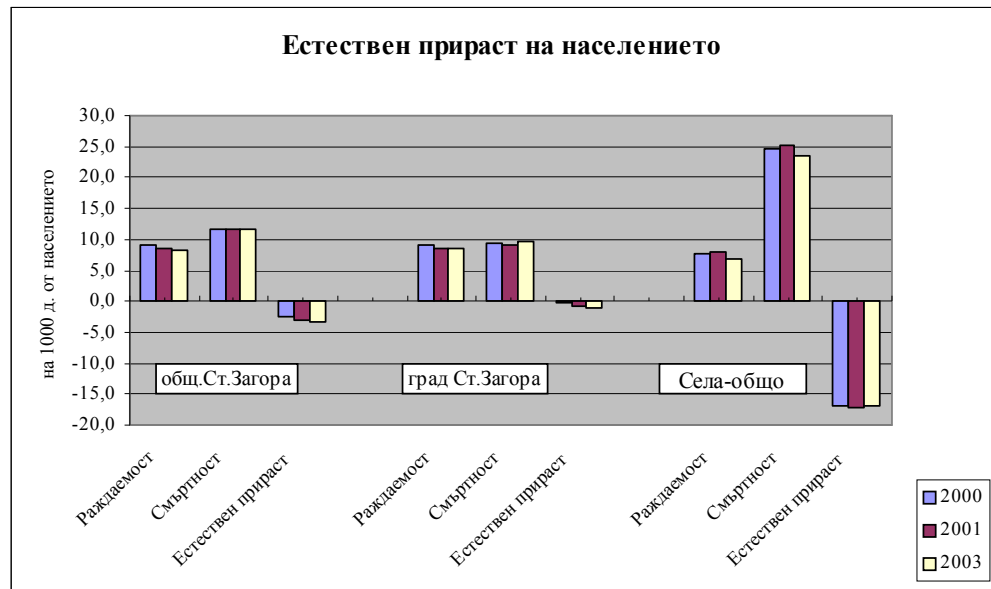
Динамиката в броя на населението е съпроводена и с промени в неговата **възрастова структура**. Очертава се застаряване на населението – броят и дялът на лицата под 15 г. постепенно намалява. Увеличава се броят и дялът на лицата в трудоспособна възраст, но причината е в променените възрастови граници за тази категория след 2000 г. Градът разполага с благоприятна възрастова структура на населението си. Групата в трудоспособна възраст има дял от 66,6% и наброява 95,8 хил.ч. Като цяло, селското население е застаряло, но вътрешните структурни различия дават основание за обособяване на три групи села:

- *Първа група* – села с нормална, ненарушена възрастова структура – 10 села (Богомилово, Еленино, Загоре, Могила, Калитиново, Хрищени, Плоска могила, Дъбоки, Хан Аспарухово и Братя Кунчеви), разположени в зоната на влияние на града и в източното направление; основен принос за поддържането на демографския баланс имат ромските общности в тези села;
- *Втора група* – села с влошена възрастова структура – 11 села (Калояновец, Памукчии, Петрово, Бъдеще, Маджерито, Малко Кадиево, Преславен, Ботево, Колена, Змейово и Оряховица), разположени в ринг отвъд зоната на първата група;

- Трета група – села със силно влошена възрастова структура – 29 много малки и малки села, разположени главно в северозападната, западната и югозападната периферия на общината.

Естественият прираст в общината е отрицателен (-4,6‰ за 2003 г.), с тенденция на незначително влошаване през последните няколко години. В града, стойността на този показател през 2003 г. е -2,4‰ а в селата -17,6‰. Тези величини са резултат от:

- Живородени деца – 2124, 2026, 1997, 1997 - съответно за 2000, 2001, 2002 и 2003 г.
- Коефициент на раждаемост – 8,4‰ за 2003 г. (град – 8,6‰, села – 6,8‰),
- Смъртност – 1552, 1586, 1582, 1715 - съответно за 2000, 2001, 2002 и 2003 г.,
- Коефициент на смъртност – 13,0‰ за 2003 г. (град – 9,7‰, села – 23,6‰ – 2,5 пъти по-висок!),
- Детска смъртност – 11,7‰ – по-ниска от средната за страната (12,3‰).

Картината на естественият прираст и възрастовата структура е представена в **Схема 2**.

Миграцията на населението се характеризира с:

- Тенденция към затихване, но все още с по-висока интензивност от средната за страната,
- Положителен механичен прираст (367 човека);
- Положително салдо на селата; тенденция към увеличени заселвания;

Етническата структура на общината е близка до тази за страната. Основен етнос е българският (91,6%), следван от ромския (5,5%, при среден за страната – 4,7%). За периода 1992-2001 относителният дял на ромската етническа група се увеличава от 5,3% на 5,5% при запазване на абсолютния брой (3,3 хил.ч.). Делът на ромската общност в някои села на изток от града е по-висок от средния за областта (в с.Калитиново дори

преобладава). Основно вероизповедание в общината е източно-православното християнство, което обхваща 97% от общото население на общината.

Оценени и класифицирани по демографски потенциал⁴, населените места на общината се подреждат в следните групи:

- *Първа група* - центърът на общината/областта – град Стара Загора – потенциал за нормално възпроизводство на населението, висок дял на трудоспособните контингенти и високо образователно равнище;
- *Втора група* – 8 села - Дълбоки, Хан Аспарухово, Хрищени, Братя Кунчеви, Еленино, Калояновец, Памукчии и Калитиново – достатъчен потенциал за възпроизводство на населението;
- *Трета група* – 20 села (Бенковски, Богомилово, Бъдеще, Горно Ботево, Загоре, Змейово, Кирилово, Колена, Люляк, Лясково, Маджерито, Малка Верея, Малко Кадиево, Могила, Оряховица, Петрово, Плоска могила, Преславен, Пшеничево и Християново) - условен потенциал за просто възпроизводство (ако се задържи сегашният фертилен контингент);
- *Четвърта група* – 22 села (Арнаутито, Борилово, Борово, Воденичарово, Елхово, Казанка, Козаревец, Ловец, Михайлово, Ново село, Остра могила, Подслон, Пряпорец, Пъстрово, Ракитница, Лозен, Руманя, Самуилово, Сладък кладенец, Старозагорски бани, Стрелец и Сулица) - нисък или липсващ потенциал за възпроизводство; предопределен отрицателен прираст; могат да се закрепят с механичен прираст и временно население.

Обобщените демографски характеристики и процеси в общината са:

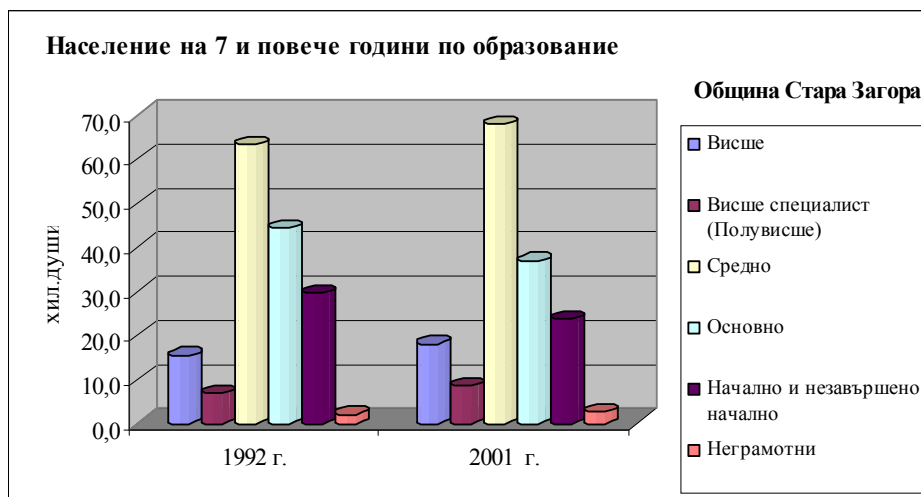
- Относително стабилно развитие през последните 5-6 години, без съществени изменения;
- Възрастовата и образователната структури на населението са по-благоприятни от средните за страната (дължи се на гр. Стара Загора);
- Процесът на застаряване е по-значим при селското население; за 22 от селата този процес е достигнал критични измерения;
- Фертилните контингенти и тяхната структура са в рамките на нормално възпроизводство на населението, а за гр.Стара Загора, фертилността предполага възпроизводство с положителен прираст;
- Естественят прираст е отрицателен, но процесът не е задълбочен; миграционното салдо е положително;
- Образователното равнище на населението непрекъснато нараства – лицата с висше, полувисше и средно образование са 60%; основен принос има града – 11% с висше, 5% с полувисше и 43% със средно образование;
- В селата силно преобладава делът на населението с основно и начално образование – 77%; висшистите са само 1%.

---

⁴ *Интегрален показател, получен от кластерен анализ на определящи демографски показатели - брой на населението, категория на населеното място по население, коефициент на възрастова зависимост; прираст на населението, фертилни контингенти.*

Равнища на образование

Структурата на населението по образование се развива в благоприятна посока – наблюдава се абсолютно и относително нарастване на лицата с висше, полувисше и средно образование. Преобладаващата част от лицата с високо образователно равнище са в гр. Стара Загора. В селата доминира делът на населението с основно и начално образование. Паралелно с повишеното образователно равнище, неграмотните лица се увеличават както абсолютно (с близо 500 ч.), така и относително (от 1,3% на 1,6% - 2670 неграмотни лица). Тенденциите в развитието на структурите на населението на общината по образование са близки до тези за страната.

Образователна инфраструктура

Предучилищно образование

Въпреки намалението на децата в предучилищна възраст, броят на функциониращите ясли и детски градини през последните години се запазва (съответно 9 и 25). За разлика от националната тенденция към намаляване, броят на децата в тези заведения се увеличава (от 4057 през 2001 до 4278 през 2004). Пропорционално на общото население, около 85% от децата се обучават в града.

Експертната оценка за състоянието на сградния фонд на детските заведения е “добро” за 30 от тях. Само за едно заведение оценката е “лошо”, а за останалите 3 – “задоволително”. Положителен факт е тереният резерв за ново строителство към повечето детски заведения. Докато пълняемостта на групите в града е над нормативната (25 деца), функционирането на детските градини в селата е затруднено поради незапълнен капацитет. Липсата на доходи и безработицата е основна причина за отглеждане и възпитание на много деца в домашни условия. Същевременно, препълненият капацитет на градските заведения отваря нова “пазарна ниша” – през 2003 г. се появява първата частна детска градина. Социалната сегрегация неминуемо налага потребности от различни стандарти и в тази сфера на услугите. Необходимо е общината да ревизира политиката си по този въпрос. Предлагат се две алтернативи:

- Общината утвърждава “равен житейски старт и социализация на децата”, като същевременно повишава стандарта на услугите в общинските детски заведения. Такава политика неминуемо изисква повишени бюджетни разходи;

- Общината поддържа сегашния стандарт на детските заведения, въвежда “социални филтри” (критерии за достъп) и стимулира създаването на нови частни заведения (чрез устройствени мерки и предоставяне на терени или сграден фонд);

От начално до средно образование

Към 2004 г. в общината функционират общо 51 училища, от които 4 начални, 22 основни и 25 средни. Общински са 35, държавни – 12, а 4 са частни. Коефициентите на записване за начално (100%) и основно образование (98%) са изключително високи. Административната мярка (детски надбавки срещу удостоверение от училище) очевидно е дала резултати, но едва ли е решила същностните проблеми – пределна бедност, риск и неудобства при транспортиране от села без училища.

Общинските училища за средно образование са със следния профил: общообразователни - 6 бр.; гимназии – езикова, природо-математическа и хуманитарна; спортно училище; вечерно училище.

Държавните и частни средни училища предлагат професионална подготовка в широк диапазон от специалности⁵. Ежегодно от тези училища излизат по над 1000 средни специалисти. Макар и покриващи икономическия профил на общината, не би могла да се направи оценка за реализуемостта на тези специалности поради отсъствие на данни. Необходимо е адекватно реструктуриране на професионалните училища с оглед бъдещите потребности на пазара на труда в общината, което от своя страна налага и нова допълнителна квалификация и преквалификация на педагогическия персонал в тях. Осъзнат е проблемът с недостатъчно широко застъпеното обучение в информационни и комуникационни технологии (необходимо и универсално приложимо знание). Добър атестат за средното образование в общината е фактът, че 75% от випускниците продължават образованието си във ВУЗ.

Селските училища (виж *Схема 3*): Все още с отворени врати в селата са 1 начално (с. Бъдеще) и 8 основни училища (с. Братя Кунчеви, с. Горно Ботево, с. Дълбоки, с. Загоре, с. Калояновец, с. Преславен, с. Хан Аспарухово, с. Хрищени). Още 600 деца от всички села на общината посещават училища за средно образование в града. От няколко години функционира и частно средно училище в с. Кирилово, но то образова предимно деца от града. Преобладаващите контингенти ученици от селата са с ромски произход. Оборудването и качеството на учебния процес е с много по-ниски стандарти от тези в града. С изключение на Калояновец, останалите селски училища функционират със слети класове. Английски език е включен само в програмите на Калояновец. Пак там и само там има компютър – един на 187 деца. Селските училища агонизират. Необходимо е реструктуриране, оптимизиращо разходите и социалните ефекти. Едва ли закриването на всички селски училища и транспортиране на учениците до града би било правилното решение. По-удачно би било прегрупиране в селската зона и дори търсене на съвместна схема със съседни общини. Целта е да се постигне стабилизиране на *вторични опорни центрове на образователната мрежа* при гарантирано качество на учебния процес.

Заетост на учителските кадри

Значим проблем в общината е наличието на много млади хора с педагогически специалности, които не могат да намерят професионална реализация в сегашните учебни програми. Изявената необходимост от засилено обучение по информатика би могла да се

⁵ икономика и управление, механотехника, електроника, електротехника, биология, ветеринарна медицина, строителство, дървообработване, облекло и хранене

трансформира в преквалификация на част от тези кадри. Добра възможност представлява утвърдената база в с. Оряховица, създадена и финансирана от фондацията на проф. Миню Балкански. Тази подсказана възможност би трябвало да се подкрепи (организационно и финансово).

Условия за нормален учебен процес

Физическото състояние на сградните фондове в преобладаващите случаи е сравнително добро. През 2004 г. в 12 училища са направени ремонти, от тях 10 в града и 2 в селата. Шанс за рязко намаляване на експлоатационните разходи (особено за отопление) дават провизиите на новия Закон за енергийна ефективност – преференциални кредити за топлинно саниране. Затворените селски училища се рушат в очакване на инициативи за нови функции. Отдых, туризъм, социални дейности, чисти производства – това са част от възможните/желани дейности, които биха могли да се настанят във все още годната база на закритите училища. Вече има разработени идеи за адаптиране на изоставените бази в с. Лозен и с. Пряпорец в домове за възрастни и инвалиди (или за туристически цели).

Освен състоянието на сградния фонд, като все по – сериозен проблем за нормалното протичане на учебния процес се очертава въпросът за сигурността на децата в училище. В това отношение, освен осигуряване на надеждна охрана посредством специализираните общински звена, е необходимо да се създаде една целенасочена програма, в която да бъдат привлечени като партньори всички държавни, общински и неправителствени структури и организации, имащи възможност да подпомогнат по един или друг начин решаването на тази нелека задача.

Анкета на Агенцията за регионално икономическо развитие – Стара Загора потвърждава тревогата от нарастващо насилие и употреба на дрога в училищата. Сигурността в училищата е изведена до приоритетен, всеобщ проблем в образователната система на общината. Конвенционалната общинска охрана се оказва неефективна и недостатъчна.

Образователна интеграция на ромските деца

Качеството на образованието в селските училища е тревожно ниско. Преобладаващите контингенти в училищна възраст от селата са ромски деца. И в града функционират няколко училища с преобладаващи ромски ученици. Проблемът е осъзнат, признат и институционализиран. Общинска програма за интеграция на ромските деца вече се прилага в две основни училища – в кварталите Лозенец и Самара. В програмата са предвидени още девет училища. Ключов партньор е неправителственият сектор, засега представен само от фондация “Дъга”. Очаква се мерките и ресурсите, предвидени в новоприетата от МОН “Стратегия за образователната интеграция на децата и учениците от етническите малцинства” да подпомогнат общинската програма.

Висше образование

Висшето образование има солидна база в Стара Загора. Западният вход на града е маркиран от университетски комплекс (“академична цитадела”). От 1995 там функционира Тракийския университет, обединил съществуващите отпреди факултети и обогатен с нови специалности. Сега университетът обучава около 4000 студенти в 4 факултета и 14 специалности⁶ по програми с 4 образователни степени (специалист, бакалавър, магистър и доктор).

---

⁶ *Аграрен (животновъдство, аграрна икономика, екология и опазване на околната среда, агрономство, регионално планиране и развитие на селските райони, аграрно инженерство); Ветеринарно-медицински; Медицински (медицина, социални дейности, здравни грижи); Педагогически – от 2002 г. (специална педагогика, социална педагогика, начална и училищна педагогика, предучилищна педагогика и чужди езици).*

Материалната база на университета е недоизградена и с неоползотворен капацитет. Инфраструктурата деградира (парната централа и складовото стопанство са изоставени). Необходими са значителни средства за саниране (включително топлинно) на учебния корпус, жилищните сгради, детската градина. Идеи и капацитет за научно-развойна дейност съществуват, но не са реализирани. Лансирано е предложение (от новия ОУП) за създаване на технопарк, материализиращ академичния ресурс в сферата на аграрните технологии и ветеринарната медицина.

В допълнение, още 3 колежа⁷, разположени в градското ядро, “произвеждат” специалисти в сферата на телематиката, аграрния бизнес и медицината.

Макар че систематични данни за реализация на кадрите липсват, всеобщо признат проблем е “изтичането на мозъци” и от Стара Загора. Селскостопанският сектор се развива без адекватно научно обслужване и ангажира нищожен дял от агрономическия и ветеринарния капацитет на университета. Повечето млади кадри търсят реализация извън общината – в чужбина или в столицата. Част от оставащите се преквалифицират или започват работа извън сферата на специалността си. Показателен е факта, че 11,3% (924 ч.) от безработните в общината са висшисти.

Участие в продължаващо обучение

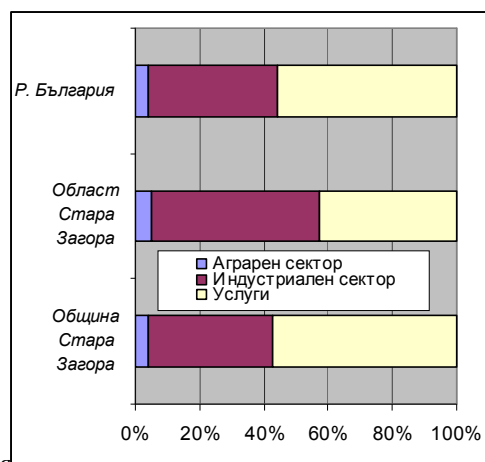
Един от “буферите” за последствията от структурната реформа в икономиката е създаването на центрове за преквалификация, за професионална подготовка и за повишаване квалификацията на човешките ресурси. Те са необходими в сферата на електрониката, машиностроенето, строителството и транспорта. Създаването на нов тип образователно-професионални центрове ще бъде съпроводено с преструктурирането на част от съществуващите професионални училища от които няма да има потребност.

Икономическа активност, заетост и безработица

Икономически активните лица⁸ в общината са 83300 ч. Коефициентът на икономическа активност е 58,5% (по-висок от средния за страната - 49,6%, Южния централен район - 48,9% и област Стара Загора - 48,5%). Промяната във възрастовата структура на населението оказва голямо влияние от демографски аспект върху изменението на броя и дела на икономически активното население.

Заетост

През 2003 г. наетите лица по трудово или служебно правоотношение са 43800 ч.⁹, от които 60,4% (26400ч.) са в частния сектор. В първичния сектор са заети 1800ч. – 4,0% от всички заети. Във вторичния сектор заетите лица наброяват 16,5 хил.ч. (38,7%). В третичния сектор са заети 57,3% от заетите лица в общината. Следва да се отбележи, че над 90% от заетите в преработващата индустрия са в частния сектор.

⁷ В града има и Колеж по телематика, като поделение на Техническия университет. Освен това има и Колеж по медицина, като поделение на Техническия университет. Отделно има медицински колеж, подготвящ медицински сестри, акушерки и рехабилитатори

⁸ Данни на Бюро по труда, Стара Загора

⁹ Данни на ТСБ, Стара Загора

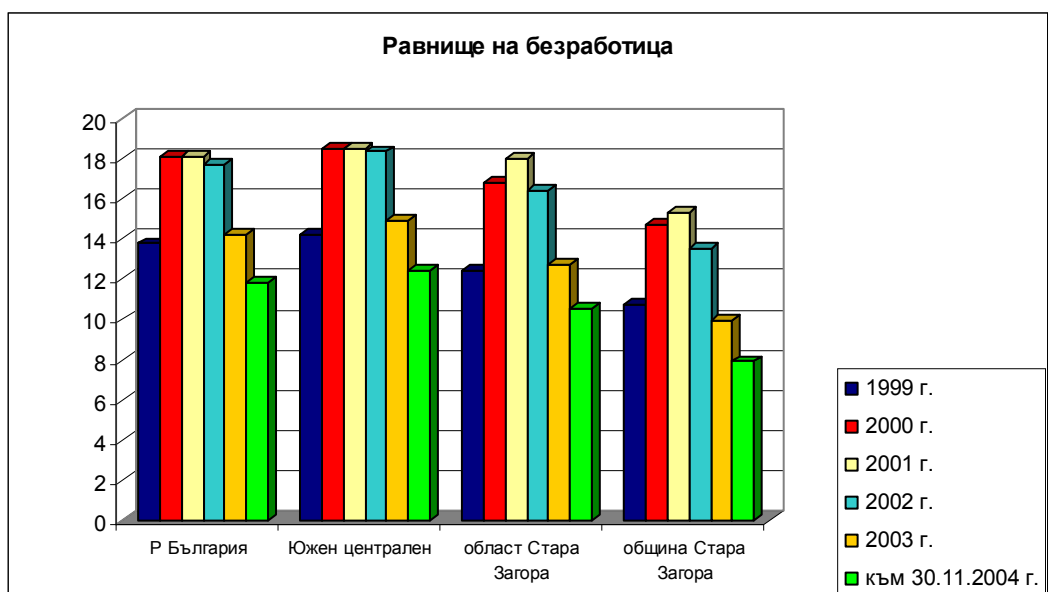
Фиг.1. Секторна структура на наетите лица в икономиката през 2003 г. в %, (Източник: НСИ)

В частния сектор на услугите преобладават заетите в търговия, хотелиерство и ресторантьорство, операциите с недвижимо имущество и бизнес услуги. Коефициентът на заетост е по-висок от средния за страната, което основно се дължи на град Стара Загора.

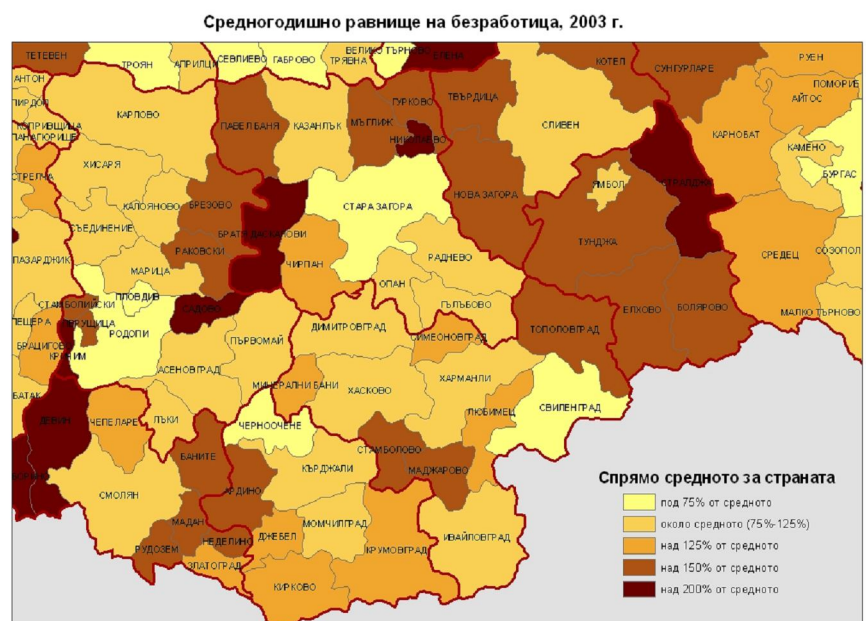
Безработица

След високото ниво от 15,29% през 2001 г., безработицата в общината плавно намалява до 9,94% през 2003 г. (14,25% за страната). Регистрираните безработни през 2003 г. (средногодишен брой) са 8176. Делът на младите хора (до 29 г.) е 31,8%, (за областта – 33,6%, за страната – 28,1%). Продължително безработните лица (с регистрация над 1 година) са 48,2% (52,2% за областта, 53,3% за страната). Делът на безработните жени е по-висок от този на мъжете (57,8%).

Висок е и делът на безработните с висше образование – 11,3% (при 7,1% за областта и 6,6% за страната). С ниско образователно равнище са 47,3% от всички безработни в общината (55,2% за областта и 54,1% за страната).

За периода януари-септември 2004 г. средният брой на регистрираните безработни е намалял до 6192 (само за месец септември – 6848). Структурата по възраст, пол и образование се запазва. От частния сектор са освободени 49,4% от регистрираните безработни. Най-висок е делът на безработните от сектора на услугите (77,7% от всички безработни за периода). От вторичния

сектор са 23,3% от безработните, а от първичния – 4%.

Високата безработица сред лицата със средно образование се обуславя предимно от преструктурирането на икономическите дейности, свързани с производството на машини, оборудване и химични вещества, където беше заета по-голяма част от тази работна сила. Преструктурирането на икономиката, в т.ч. на индустрията, са основен фактор, влияещ върху обхвата и структурата на безработицата.

Инфраструктура на здравеопазването

Здравеопазването в общината е осигурено от добре развита мрежа на доболнична и болнична¹⁰ помощ. Статистическата задоволеност с болнични легла (95 на 10000 чов.) и лекари (общо 703) е добра. Проблемът при болничната помощ е недостигът на средства, незадоволителното състояние на сградния фонд и невъзможността да се отделят целеви средства за ремонти.

Доболничното обслужване се осъществява от 130 лекарски практики (112 в града и 18 в селата) в медицински центрове¹¹ и селски лечебно-профилактични заведения. Проблем е навременното осигуряване на здравна помощ в отдалечените села и тези без лекарски практики. В допълнение, достъпът до здравни услуги е проблем и за голяма група лица без здравно осигуряване. Общината не разполага с преки нормативни и финансови инструменти за решаване на тези проблеми, но би трябвало да потърси свои решения. Териториалното разпределение на регистрираните лекарски практики е представено в *Схема 4*.

Обитаване

Средностатистическият стандарт на жилищно потребление в общината (448 жил. На 1000 ч.) е сравними с европейския (420/1000). Стойностите на този макропоказател за жилищна задоволеност варират в широкия диапазон от 263/1000 (Калитиново, 3,8 обитатели на къща) до 2053/1000 (Пъстрово – по 1 човек на 2 къщи). Високите стойности се дължат не на високи стандарти на потребление, а на депопулация и наличието на голям брой необитавани жилища (над 8000 в общината). За реална база на жилищното потребление би трябвало да се използва само фондът от стандартни обитавани жилища. Жилищните дефицити, определени като разлика между приети стандарти за жилищно потребление¹² и действителното потребление, възлизат на около 11000 условни жилища. Локализираните в територията, те касаят само града и няколко села с големи ромски общности. Обект на приоритетно внимание трябва да стане групата от около 9000 граждани, които обитават жилища в условия на крайна пренаселеност (по 3 и повече лица на стая). В допълнение, около 10% от тази група обитават примитивни жилища. *Благоустроеността* на жилищата е сравнително добра. Над 89% имат стандартните елементи – електричество, вода и канал (град – 94%, села – 66%). Стандартът на селските жилища е значително по-нисък. Там всяко пето жилище е без един или няколко от елементите на споменатите удобства.

Основните констатации и изводи от анализа на жилищната система са:

---

¹⁰ Две многопрофилни болници и 6 специализирани диспансера с над-общински функции

¹¹ Общо 38 заведения, в т.ч. 15 медицински центъра, 8 медико-диагностични и 7 медико-технически лаборатории .

¹² Приетият стандарт за потребление е: 420 жилища на 1000 обитатели, 1 обитател на стая, 40 м2 площ на обитател

- В близко бъдеще общината няма да се нуждае от масово ново жилищно строителство;
- Необходими са програми за социални жилища и обновяване на съществуващия фонд (включително топлинно саниране);
- Селищните среди в планинската яка са подходящи за отваряне на нови престижни пазари за еднофамилно обитаване (включително и за чужденци);

Спорт

В Стара Загора съществуват богати спортни традиции. Съоръженията са съсредоточени в града. Статистическата задоволеност със спортни площи (под 2 м²/жител) е недостатъчна. Наред с реконструкция на спортния комплекс “Берое” и преосмислянето на изоставения колодрум, градът се нуждае от нова универсална спортна зала, **даващи възможност на Стара Загора да бъде домакин на престижни международни турнири и състезания.** Следва да се подобрят условията за развитието на спорта в училищата и **да се улесни достъпът** за използване на спортните съоръжения от учениците и студентите. Съществува остра необходимост от обновяване на спортните терени и съоръжения към функциониращите селски училища.

Инфраструктура на културата

Град Стара Загора е един от утвърдените регионални и национални културни центрове, разполагащ с театър, опера, фолклорни ансамбли и състави, художествена галерия, исторически музей, къщи-музеи, библиотеки, местно радио и много други културни институции. Седем читалища в града развиват културна дейност чрез библиотеки, различни школи по изкуства и езикова подготовка. Средища на културния живот в селата са читалищата, но само малка част от тях развиват активна дейност. Ето защо е необходимо професионалните културни институти, съобразно спецификата на профилирането си, да разработят свои програми за работа точно в тези по – малки селища от Общината и региона. При слаба активност от страна на читалищата по места, този дефицит може да бъде компенсиран с подходящи културни продукти на професионалните колективи и институти. За успешното популяризиране на културния туризъм е удачно да бъдат положени усилия за осъществяване на цялостни проекти в едно – две селища на Общината, които да послужат с положителните си практики като демонстрационни модели за всички населени места в региона, имащи желание за развитие на такъв тип дейност.

Операта вече е един от позабравените символи на града заради пределно забавения ремонт след опустошителен пожар. Новата сграда на историческия музей също чака довършване. Освен за посочените обекти, липсата на достатъчно средства е основна пречка и за нормалното функциониране на повече от културните институти в града и за разширяване на дейността им. Активната работа на общината по привличане на донорски фондове е позволила реализацията на няколко проекта по програма “Красива България/Стара Загора” и по схемата “малки демонстрационни проекти” на МРРБ, допринесли за покриване на част от нуждите от ремонти на читалищата¹³.

---

¹³ Извършени са частични ремонти на читалищата в селата Кирилово, Хан Аспарухово, Оряховица, Братя Кунчеви и кв. К.Ганчево.

общината е много близко до средното за страната. Във фирмения сектор, най-голяма заетост през 2002 се създава от сектора на услугите - 57.4%, при средно за област Стара Загора – 42.5%. Индустриалният сектор (промишленост и строителство) е допринесъл за 38.6% от заетостта, при средно за областта – 42.5%. На фирмите от селското стопанство се падат 4% от работните места. Трябва да се има предвид, че значението на селското стопанство в заетостта е много по-голямо, тъй като значителна част от производителите не са регистрирани по търговския закон.

Фиг.2. Отраслова структура на икономиката – община Стара Загора, 2003 (Източник: Териториално статистическо бюро Стара Загора и НСИ)

По отрасли, с най-висок дял (49.38%) в нетните приходи от продажби е отрасъл “Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили ...”, който ангажира 14.4% от наетите лица и приблизително толкова самонаети. Преработващата промишленост се нарежда на второ място с 23.2% от нетните приходи и 28% от наетите лица. На трето място е строителството (съответно 6.2% и 7.4%). Селското стопанство реализира едва 2.1% от нетните приходи от продажби.

Близо половината от активните фирми в общината (51%) работят в сферата на търговията. Относително висок е броят на активните фирми и в преработващата промишленост (11,9%), операции с недвижимо имущество, бизнесуслуги (10.5%), хотели и ресторанти (6.5%), транспорт и съобщения (също 6,5%). Въпреки, че селското стопанство има голямо значение за местната икономика, броят на активните предприятия през 2002 г. покрива едва 3%.

Динамика и реструктуриране на икономическото развитие

След силния икономически спад в периода на 90-те години, от началото на века в град Стара Загора се наблюдава стабилизация и оживление на производството. Прямо предходната година, през 2002 г. е постигнат ръст на нетните приходи от продажби от 13,9% (15,2% през 2001 спрямо 2000). Съизмерим ръст е отбелязан и през 2003 г. Най-голямо е увеличението в отраслите “транспорт, складиране и съобщения” (23.8%), “преработваща промишленост” (18%), “търговия, ремонт на автомобили и битова техника” (16.8%), “Хотели и ресторанти” (10.3%).

Статистическите данни отчитат нарастване на броя на заетите лица, в т.ч. на наетите. Най-силно е изразена промяната в преработващата промишленост, следвано от секторите “търговия, ремонт на автомобили и битова техника” и “хотели и ресторанти”.

В резултат на настъпилите съществени промени в собствеността на предприятията, ликвидация или раздробяване, както и създаване на нови фирми, общият брой на активните стопански субекти в община Стара Загора е 5223 фирми и кооперации с различен предмет на дейност. Броят на активните фирми намалява в сравнение с 2000 г. (основно в търговията, битовото обслужване, хотелите и ресторантите).

Преобладаващата част от фирмите са в категорията “Малки и средни предприятия” (МСП)¹⁴. Над 90% от тях са “микрофирми”, имащи до 10 заети лица.

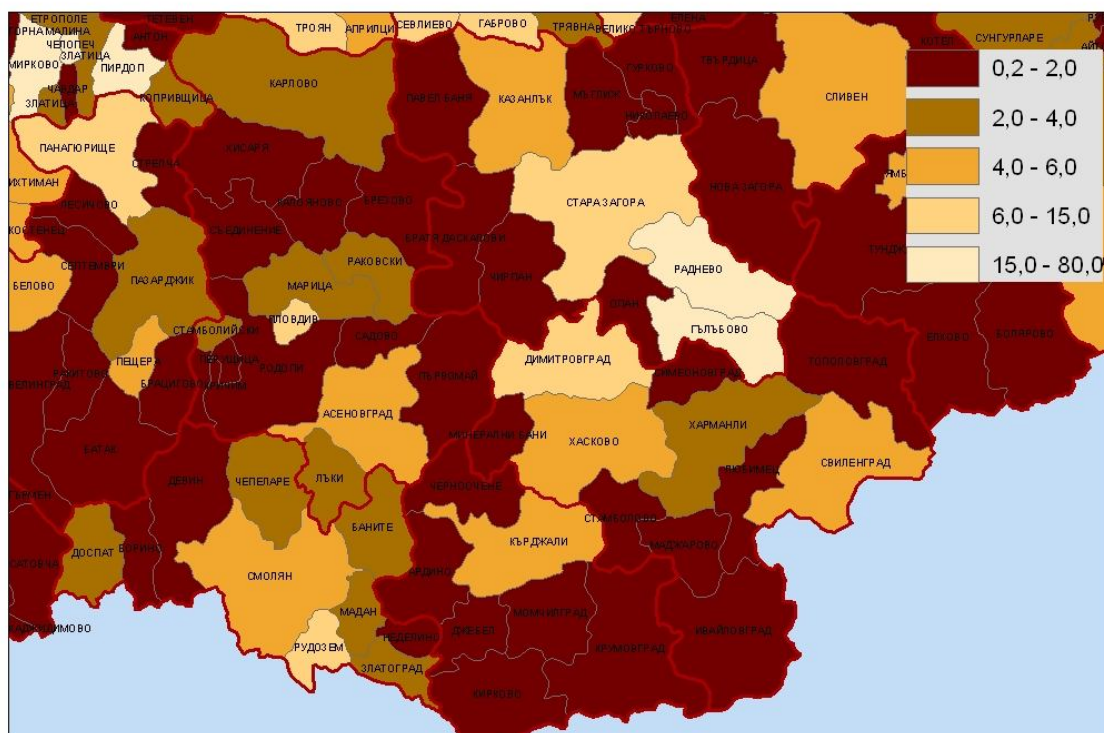
¹⁴ МСП са фирмите, имащи до 100 заети лица

От общия брой активни фирми през 2003 г., около с 30 са в обществения сектор (държавни и общински), а останалите 5000 – в частния, което доказва *абсолютното доминиране на частния сектор* в икономиката на общината и града.

Структурните промени в работната сила и в нетните приходи от продажби показват, че *процесът на преструктуриране на икономиката в общината е индустриално насочен*, т.е последователно ориентират икономиката на общината към индустриална специализация.

Приходи от дейност на човек от населението

Инвестиционна активност

Стагнацията в инвестиционната активност от 90-те е преодоляна и през последните години се утвърждава положителна тенденция на растящ обем инвестиции. Градът/общината започва да получава по-добри възможности за развитие и обновяване на своята фондова и производствена структура. Увеличават се инвестициите в производствата на преработващата промишленост, което е една положителна тенденция.

При среден размер на инвестициите на човек от населението за страната от 2420 лв. (за периода 2000-2002 г.), инвестициите в общината са 1600 лв. на човек, докато в Южен централен район са 1416 лв.

Независимо от нарастването, ръстът на инвестициите в града е недостатъчен за по-значително структурно преустройство на неговата икономика. Този недостиг е сред основните причини за тежкото състояние на някои от големите промишлени фирми, определящи доскоро облика на общината, а и на областната икономика.

Град Стара Загора разполага с изградени производствени площи и с много добър кадрови потенциал – над 20% от работната сила са с висше образование, което прави региона привлекателен за *чуждите инвеститори*. През 2003 г. в община Стара Загора са направени външни инвестиции за около 70 млн. евро, главно в пивоварната

промишленост, леката промишленост, търговията и материално-техническото снабдяване (отрасли с по-бърз оборот на капитала). Най-големите инвеститори в общината са фирми от Турция, Гърция, Унгария, САЩ и Франция. В сектори като земеделие и строителство още няма чуждестранно инвестиционно участие.

Общински бюджет и услуги

През 2003 г., държавната субсидия е била в размер от 1,3 млн. лв., при общ бюджет от около 36,2 млн. лв. Общината приключва 2003 г. без финансови задължения. Планираните приходи в бюджета са преизпълнени с 3,3 млн. лв. - предимно от продажби на общински земи (1,9 млн. лв.), изплащане на стари задължения от АТЗ (0,8 млн. лв.) и такси за битови отпадъци (0,4 млн. лв.). Предварителните разчети за 2004 г. са за бюджет от 38,2 млн. лв.

Средно годишно през периода 2000 – 2003 г., всеки жител на общината е получил от общинския бюджет услуги (осигуровки, помощи, чистота, ремонт на пътища, електроенергия и др.) на стойност 209 лв. Над 20% от бюджета се отделят за социални дейности.

Катализатор за стопанската дейност е наличието на благоприятен инвестиционен и икономически климат. Въпреки, че общината не може да предоставя преференции за местните и чужди инвеститори, тя все пак има определени правомощия за облекчаване и съкращаване на някои административни процедури, между които:

- по-бързо и навременно издаване на разрешения за строителство;
- улеснения при закупуване на общинска собственост и др.

Към края на 2003 г., 95% от административните услуги, извършвани от общината, са компютъризирани. Жителите се обслужват чрез заявяване и получаване на услугата на едно място. Изграденият Център за услуги и информация има и изнесени работни места в кварталите на града.

Оценка на макроикономическата структура:

- ⇒ Спектърът на икономическите дейности в града включва всички отрасли на икономиката;
- ⇒ Преработващата промишленост е основен структуроопределящ отрасъл (28.7% от наетите лица и 23.2% от нетните приходи от продажби);
- ⇒ Диверсифицираният характер и потенциал на градската икономика определя град Стара Загора като важен икономически център на развитие в областта, Южен централен район и страната;
- ⇒ През последните години се забелязва *разкъсване на функционалните връзки* между редица сфери, сектори и подсистеми (образование - наука - производство, образователна система - пазар на редица професии, ..);
- ⇒ Икономически спад в структуроопределящите производства, ликвидиране на значителна част от тези производства;
- ⇒ Промислено развитие, последователно изгубило много от авангардните си функции, изискващо продължително реструктуриране и модернизация. Ориентирането към иновационни и конкурентноспособни традиционни производства ще изисква значителни инвестиции;

- ⇒ Все още липсват нови важни елементи в структурата на икономическия комплекс, способни да дадат силен тласък на производството като подобрят технологическата и бизнес среда: развитие на научни и технологични структури и връзката им с нови производства, бизнес или технологични паркове, инкубатори и др.;
- ⇒ Констатира се недостиг на пространствени и устройствени предпоставки, реализиращи възможности за ново качество на водещите функции на Стара Загора, независимо че съществуващите производствени зони са неуплътнени;
- ⇒ Съществуващите производствени зони се нуждаят от рехабилитация и инфраструктурно превъоръжаване, за да посрещнат предизвикателствата на съвременните производства;

Факторите, *стимулиращи икономическото развитие* на община Стара Загора, включват:

- изграден “имидж” на индустриален полюс с възможности за развитие на високотехнологични производства;
- концентриране на административни, икономически, културни, търговски, транспортни функции, присъствие на учебни заведения, научно-изследователски институти, финансови услуги, развитие на обслужваща сфера и инфраструктура, които превръщат града в един от големите стопански центрове на Южна България;
- средищно място и транспортно-комуникационен възел от висок ранг, висока транспортна достъпност, наличие на летищен комплекс, увеличаващ възможните алтернативи за транспортна дейност, обслужваща производството;
- висока степен на изграденост на енергийната, съобщителната и водостопанската системи в общината;
- натрупан опит и традиции в развитието на индустриалните и обслужващи отрасли, независимо от протичащите негативни демографски процеси и миграция на квалифицирана работна сила.

Факторите, *задържачи икономическото развитие на града*, на този етап могат да се определят като:

- икономически спад, обхванал структуроопределящите производства в града и общината и ликвидиране на една значителна част от тези производства;
- недостатъчни връзки с новите европейски и световни полюси на концентрация на икономическа дейност и предприемачество;
- амортизирани производствени зони, нуждаещи се от скъпа рехабилитация, за да посрещнат предизвикателствата на съвременни производства;
- липса на добре екипирани пространства, които да внесат необходимия нов импулс в развитието и обновяването на икономиката.

Мнението на бизнеса

Според данните от изследване¹⁵, направено от ТПП – Стара Загора за целите на анализа, местните предприемачи имат положителни очаквания за близкото бъдеще - 50% от тях

¹⁵ Сондажно проучване чрез писмени анкети (получени са 51 анкети).

възнамеряват да увеличат обема на производството си през следващата година (2005 г.), а 64% - да инвестират в дълготрайни материални активи. В по-дългосрочен план 68% от анкетираниите предвиждат да увеличат обема на производството си.

Почти всички анкетирани потвърждават потребност от инвестиции - за разширяване на дейността (38% от анкетираниите), за технологично обновление (72%) и за повишаване на качеството на продукцията (66% от анкетираниите). Намерения за промяна в основния предмет на дейност посочват 12% от анкетираниите предприемачи.

Основната част от анкетираниите (над 80%) декларират печалба за миналата година. Приблизително 65 % от предприемачите изнасят своята продукция на чужди пазари, като основните дестинации на износа са страните от ЕС и Русия. *Това свидетелства за регионална конкурентноспособност на продукцията на общината.*

Малък е делът на предприемачите, които определят като проблем ваденето на разрешителни и съгласуване за поставяне на рекламни табели (6.25%). Като основни пречки пред фирмите в общината са определени дългите процедури при административното обслужване на гражданите / фирмите, бюрокрация (37.5%) и лоша координация между служби на общинско и държавно (областно) подчинение (18.75 %).

Липса на местни данъчни облекчения при осигуряване на работни места, липса на единен електронен информационен център за достъп до държавната и административната уредба е друг основен проблем, посочен от местните предприемачи.

Квалификацията и мотивацията на човешките ресурси е важен фактор за устойчивата конкурентноспособност на местните фирми. Ето защо, наличието на работна сила със специализирани познания и умения е от особено значение за развитието и растежа на фирмите.

Основната част от анкетираниите фирми потвърждават нуждата от нови зони за бизнес инвестиции. Като подходящо местонахождение за новите производствени терени се посочват в района в близост до индустриалния квартал, в източната зона (до Метро); в зоните около близките села.

1.5.2 Развитие на селското стопанство

Селското стопанство е застъпено във всички селища на общината и има важна роля за цялостното ѝ развитие. Независимо от значителното намаляване на произведената продукция през 90-те, този отрасъл остава основен източник на доходи¹⁶ в селата и база за хранително-вкусовата промишленост на града. Приносът на селското стопанство в реализираните приходи от продажби в общината е символичен (2,1% - 18,36 млн. лв.) и далеч под потенциала само на поземлените фондове¹⁷. В структурно отношение, почти половината приходи в сектора се реализират в града (41,6%), където са съсредоточени основните преработвателни мощности. Въпреки незавидната изходна позиция, от 2000 г. насам се наблюдава леко нарастване по този показател, което е признак за постепенно възстановяване на отрасъла.

Както и в национален мащаб, *селското стопанство се развива без или с незначително научно обслужване.* Това обстоятелство е особено тревожно в Стара Загора, която е един от центровете за “производство” на квалифицирани кадри в агрономство, агро-бизнес, ветеринарна медицина.

---

¹⁶ Предимно натурални

¹⁷ Общината разполага с 51600 ха обработваеми земи, в т.ч. над 16500 ха годни поливни площи

Земеделски структури

Селското стопанство на общината се развива в общо 7224 стопански структури. Абсолютно преобладаващият дял (6937 бр., 96%) са личните натурални стопанства. Пазарно ориентирано производство (предимно растениевъдно) се реализира от 35 земеделски кооперации, 2 сдружения и 43 арендатори. Повечето кооперации са финансово нестабилни. В 15 от селата такива вече не съществуват. Отворената ниша е запълнена от преходната форма “арендатори”. Голяма част от тях са външни за общината фирми и не допринасят за приходите ѝ.

Пазарната инфраструктура на сектора е представена от стоковото тържище “Интерпред” ООД гр. Стара Загора АД и тържището за живи животни при с. Могила. Пред завършване е “Борса “ Стара Загора. Зеленчуковата борса до южна дъга на околновръстния път на града е със замразено строителство и неясно бъдеще. Като цяло, този аспект на сектора не съдържа сериозни проблеми.

Предлагането на научно обслужване и квалифицирани кадри в сферата на селското стопанство¹⁸ е несравнимо по-голямо от търсенето. Ниското ниво на научно и кадрово обслужване не е предпоставка за конкурентноспособност на отрасъла.

Растениевъдство

Благоприятните агро-климатични и релефни условия са утвърдили производството на пълния набор продукти в отрасъла. Структурна тежест имат зърнените култури (66% от реколтираните площи), слънчогледа (24%) и лозята (4%). Неоползотворен е потенциалът за зеленчукопроизводство и трайни насаждения (лозя и овошки). През последната година се наблюдава рязко увеличаване на площите, засети с ориз (близо 150%) и тютюн (над 200%). Отчитайки малкият им изходен дял (под 1%), увеличението е по-скоро проява на динамична пазарна конюнктура, а не начало на трайна тенденция. Стратегическо значение за отрасъла имат планираните, но още нереализирани нови площи с лозя и овощни насаждения (по 5000 дка), както и рязкото увеличаване на зеленчукопроизводството.

Положителен факт е стартиралото обновяване на селскостопанската техника в отрасъла, станало възможно най-вече благодарение на реализираните проекти по програма САПАРД.

Темата “напояване” е проблемна за общината. Голяма част от хидромелиоративната мрежа е негодна. Областна дирекция “Земеделие и гори”, гр.Стара Загора, полага усилия за организиране и създаване на сдружения по напояване. Първото е вече създадено - в с. Оряховица. То ще възстанови съоръженията и ще стопанисва около 20 хил. дка поливни площи. Организационна готовност за такива дружества е постигната и в селата Бъдеще и Дълбоки.

Проблемите в растениевъдството, разкрити от интервюта и анкетни проучвания сред производители, са:

- ниските изкупни цени на продукцията при висока себестойност (от високи цени на торове, пестициди, горива, части за поддържане на техниката);

¹⁸ Тракийски университет,

- липсата на достатъчно инвестиции за създаване на нови трайни насаждения и лошото поддържане на съществуващите;
- драстично намаляване на оползотворените за интензивно земеделие площи – едва 6,8% (12644 дка от общо годни 165834 дка).

Според областната дирекция “Земеделие и гори”, развитието на отрасъла се нуждае от:

- Субсидиране и кредитни линии за горива, торове и препарати;
- Кредитиране и *стимули* при създаване на нови и реконструкция на съществуващи *трайни насаждения*;
- Реконструкция на откритата *канална мрежа и дъждовалните полета*;
- Облекчаване процедурата по създаване на “Сдружения за напояване”;
- Субсидиране на поливните култури: ориз, зеленчуци, царевица, тютюн и слънчоглед;
- Интензифициране използваемостта на ценните обработваеми земи в предпланинския район, чрез разширяване производството на маслено етерични култури.
- Приоритетно подпомагане на земеделските производители, осъществяващи дейността си на принципа "земя- краен" продукт.
- Доизграждане и влизане в експлоатация на регионалното тържище за пресни плодове и зеленчуци - в гр.Стара Загора.

Перспективни производства в растениевъдството

Доказаните потенциали и проявените пазарни инициативи¹⁹ утвърждават две основни производства като сфера за нови инвестиции и ускорено развитие:

- Трайни насаждения и по-точно лозя и овощни масиви;
- Индустриално зеленчукопроизводство.

Животновъдство

Богатата фуражна база, традицията в поддържане на племенни стада и научно-производствените вериги са били предпоставка за завидно добре развито животновъдство до началото на прехода. След срива през 90-те, пазарната инициатива започва да навакхва чрез създаването на нови и обновяването на заварени говедовъдни, свиневъдни и птицевъдни ферми. Дребното животновъдство (в малки частни стопанства) продължава да покрива преобладаващия дял на статистическите количества. Обнадеждаващ факт са

¹⁹ Инвестиционната програма на “Белведере” (винопроизводство), организационният италиански проект с партньори – фирмите “Загора фрукт” АД, “Булгаршампфрюи”, “Жикс” (в преработката на плодове и зеленчуци).

запазените племенни стада (говеда, биволи и овце). Забелязва се и тенденция към увеличаване на отглежданите птици, свине и пчелни семейства.

Проекти по САПАРД

Пред-присъединителната програма САПАРД е основен инструмент за подпомагане на земеделските производители и предприемачеството в селското стопанство. Земеделските производители от общината са лидери по реализирани проекти (14 бр. за 2002-2003 г.). Десет от проектите са инвестиции в нови овощни насаждения и земеделска техника (по Мярка 1). Най-крупен е един от проектите по Мярка 2 – инвестиция от 4 млн.лв. във вино-производствена мощност на “Домейн-Менада”.

Пазар на селскостопанска земя:

В общината още няма развит пазар на земеделска земя. За разлика от други райони на страната, където и двете страни са пасивни, тук търсенето превишава многократно предлагането. Сделки стават за малки парцели и то с намерение за смяна на предназначението им. Натискът на търсенето на големи площи (400-500 дка) е осезателен, но до транзакции не се стига по две основни причини:

- Предлаганите цени са ниски (100-150 лв/дка) и собствениците се въздържат в очакване на по-високи оферти (включително от чужденци);
- Раздробени имоти с много собственици; уедряването на земята е стратегически фактор за развитието на пазара и конкурентноспособни земеделски производства;

Основни изводи

- ⇒ Независимо, че селското стопанство има скромна дял в произведената продукция, този отрасъл е важен източник на доходи в населените места извън града и за поддържане на част от промишлената функция на града и общината (особено на хранително-вкусовата промишленост);
- ⇒ Природно-икономическите ресурси на общината са изключително благоприятни за развитие на селско стопанство, но потенциалът още не е оползотворен (особено в животновъдството), въпреки тенденцията на съживяване на отрасъла;
- ⇒ Изключително малък е дялът на използваните поливни площи (само 6.8% от наличните);
- ⇒ Производителите и фирмите в общината показват висока предприемчивост по отношение на усвояване на средства по програма САПАРД;
- ⇒ Независимо от изграждането на важни елементи на предприемаческата инфраструктура на селското стопанство в общината, тя предстои да бъде доразвита;

Перспективите за развитието на селското стопанство са в сферата на:

- трайните насаждения - чрез създаване на нови масиви от лозя и овощни насаждения, етерично-маслени и лекарствени култури;
- засилване позициите на зеленчукопроизводството;
- развитие на животновъдство и птицевъдство, базирано на развитието на зърно-производството;

- развитие на пчеларството – чрез създаване на предприятие за обработка и разфасовка на пчелен мед.

Приоритетите при развитието на селското стопанство са:

- Създаване на условия за повишаване на нивото на научно обслужване в селското стопанство и на тази база, стимулиране на въвеждането на съвременни технологии на производство;
- Създаване на условия за изграждане на нови аграрно-производствени структури на базата на частно фермерство от европейски тип;
- Стимулиране създаването на асоциации на производителите на земеделска продукция, както и на продукцията от животновъдството;
- Стимулиране на вертикалните интеграционни процеси между интензивните производства (лозарство, зеленчукопроизводство) и съответните преработващи единици с цел затваряне на веригата “земя - краен продукт” и развитие на регионални кластери;
- Изграждане на тържище за зеленчуци, плодове и цветя; развитието на тържищната търговия в конкуренция с веригите супермаркети, ще повишава нивото и качеството на търговията с плодове и зеленчуци, както и съответствието на качеството на продуктите с международните стандарти;
- Развитие на малките населени места (в средногорската яка) чрез създаване на алтернативна заетост²⁰ и изграждане на инфраструктура за задържане на населението;

1.5.3 Развитие на индустрията

Община Стара Загора се отличава с **висока степен на индустриализация**. През 2003 г., промишлеността в общината реализира 43% от общия размер на нетните приходи от продажби и ангажира 47% от наетите лица в общината.

През 90-те години промишленото производство в общината изживя тежка криза. Структуроопределящи производства в машиностроенето и електрониката намалиха делът си с над 70% и загубиха утвърдени световни позиции. През последните години се наблюдава процес на оживление. Предварителните данни за 2004 г. затвърждават наблюдаваната положителна тенденция за повишена динамика в развитието му.

Въпреки сътресенията от реструктурирането, общината разполага със значителен брой специалисти в областта на електрониката, електротехниката, хранително-вкусовото машиностроене и др. Тракийският университет подготвя млади кадри в сферата на аграрните науки, хуманната и ветеринарната медицина, екологията. Специализираните средни училища обучават кадри за машиностроенето, електротехниката, строителството, ветеринарната медицина, управлението на бизнес процесите.

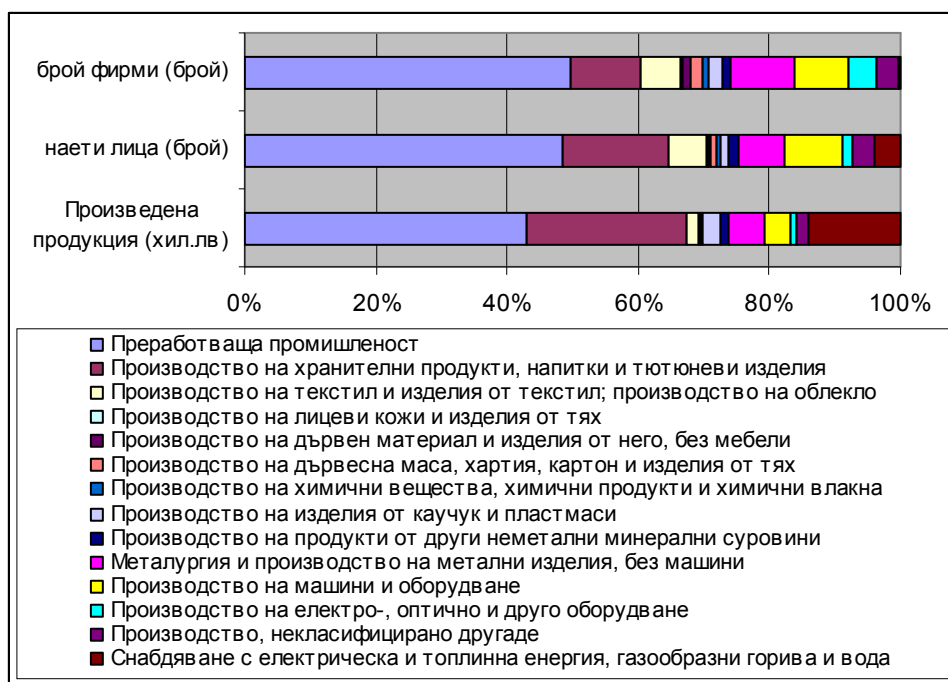
---

²⁰ Стимулиране на производството на маслодайни и овощни култури, пчеларство, селски туризъм

Отраслова структура

Производството на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия е с най-висок принос в произвежданата промишлена продукция (56,2%). Функциите на подотрасъла в ешелонния процес “селско стопанство - хранителна промишленост”, балансират икономическото развитие и осигуряват по-доброто използване на местния аграрен потенциал. С гъвкавия си характер и силна подвижност, тези производства могат да оказват и балансиращо въздействие върху териториалната структура на промишлеността.

Отрасълът има много силни позиции и перспективи за развитие, като работи както за вътрешния, така и основно за външния пазар. В неговото реструктуриране е реализиран значителен обем чужди инвестиции.

Фиг.3. Основни показатели за развитие на преработващата промишленост през 2002 г.

Силно е присъствието на фирмите, произвеждащи **текстил и облекла** (над 70 бр.). Секторът ангажира 12.2% от работната сила в общината и е разположен изцяло на територията на града. Прогрес в развитието си има **дървообработката и производството на мебели**. Производството на **химични вещества и продукти, изделия от каучук и пластмаси** е представено от 40 фирми.

Застъпено е и производството на **метални изделия**, формиращо около 13% от произведената промишлена продукция. **Производството на машини и оборудване** през 90-те години загуби позициите си в националната и градската икономика. Сега секторът произвежда само 9.6% от общата промишлена продукция в общината и ангажира 2260 лица. Подобна е и съдбата на **електрооборудването и електрониката** (сега този сектор има дял от едва 2,3%). След блокирането на ДЗУ (от новия собственик), емблематичното някога производство на дискови запаметяващи устройства напомня за себе си чрез много малки и микро-фирми (над 50), дисперсно разположени из целия град. Това е краят на електрониката в Стара Загора, ако собственикът на ДЗУ не реши друго или общината не привлече чуждестранен инвеститор в нови мощности.

Секторът *“Снабдяване с електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода”* произвежда 32.2% от промишлената продукция, 14.5% от общия размер на нетните приходи от продажби в общината и 2.4% от наетите лица (1070 човека). Стратегическо място в икономиката и бита на града имат Електроразпределение АД – Стара Загора и Газоснабдяване АД - Стара Загора.

Основни изводи от развитието на индустрията

В структурата на промишленото производство преобладава дялът на малките и микро-предприятия. По-голямата част от новоизградените частни предприятия са в тази група.

От доминираща електроника, машиностроене и химия, структурните промени са довели до *преобладаващ дял на хранително-вкусовата и леката промишленост (61%)*. Тези производства имат солидна ресурсна основа, относително гарантирани пазари и гъвкавост (технологична и пространствена). Освен това, имат балансираща функция в пазара на труда. Очертават се добри перспективи за тяхното нарастване.

Сериозна слабост е липсата на стратегическа специализация в промишленото развитие. От 81% през 1990 г., *научноемките отрасли* електроника, машиностроене и химия сега формират по-малко от 32% в промишлеността на общината.

Все пак община Стара Загора отстоява важни позиции в промишленото развитие на областта и страната. Тя разполага с конкурентноспособни и перспективни фирми. В областна класация по величина на печалбата, над половината от 100 класирани фирми са разположени в град Стара Загора.

Все повече фирми от региона внедряват системи за управление на качеството и околната среда - задължителни условия за износителите на стоки в ЕС;

Всички предприятия за преработка на месо и мляко в областта са въвели системи за добри производствени практики. През 2004 г. трябва да внедрят и системи за безопасност на суровините.

Структурата на общинската икономика дава възможност за формиране на *местни/регионални кластери*. В това отношение вече може да се говори за спонтанно формиращ се кластер по храни, базиращ се на технологичен и производствен цикъл в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост.

Перспективи за развитие на индустрията

Индустрията ще продължи да бъде териториално ориентирана към общинския център, разчитайки на изградената производствена инфраструктура, традициите, квалифицираната работна ръка и на други фактори и предпоставки. В стратегически план, успоредно с процесите на продуктово и технологичното реструктуриране на съществуващите

традиционни промишлени производства, ще се осъществява и териториално пренасочване на промишлените дейности.

Икономическите приоритети на общината са:

- насърчаване развитието на интелектуални и високотехнологични производства;
- стимулиране на частния бизнес и ориентирането му към развитие на жизнеспособни и високо-адаптивни малки и средни предприятия чрез съхраняване на жизнени традиционни промишлени отрасли и развитие на алтернативни производства;
- развитие на перспективни регионални клъстери;
- подпомагане преструктурирането на бизнес инфраструктура;
- създаване на необходимите пространствени предпоставки чрез осигуряване на нови устроени производствени терени.

Особено важна в това отношение е новата инициатива на общинското ръководство за изграждане на *Индустриален парк Стара Загора* върху площ от 150 дка, разположен в близост до изградените площи на търговската верига “Метро”. Приоритетни направления на индустриалния парк са екологично чист, основаващ се на науката бизнес в следните отрасли: електроника, прецизно машиностроене, приборостроене, медицинска апаратура.

1.6 ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Транспортна инфраструктура

Основните пътни артерии са в добро състояние, но общинската пътна мрежа се нуждае от основен ремонт (*виж Схема 6*). Около 50% от общинските пътищата (около 130 км) са в лошо състояние или без настилка (42,9 км), за което са необходими значителни инвестиции. Летище Стара Загора в момента не функционира, но инфраструктурата, необходима за приемане и водене (РВД) на самолети е запазена. Летищният терен заема площ от 261 ха.

Комуникации

Телефонната мрежа е добре развита (плътност 42,15 тел п/100д – над средната за страната 38,6). Всички населени места са телефонизирани. Мрежата има и свободен капацитет. Степента на цифровизация в града е достигнала 59%. Достъпът до *Интернет* е осигурен за всички абонати, а мрежата за бизнес услуги има обособени 5 точки за достъп в града. Мрежата на пощенските услуги е също добре развита (с изключение на малките села).

Енергоснабдяване

Изградената електропроводна и електроразпределителна мрежа осигурява достатъчна сигурност и оперативност в захранването на всички селища. Инсталираната мощност е оразмерявана за по-големи товари от сегашното потребление и повечето подстанции работят с около 50% от капацитета си.

Захранването на гр. Стара Загора с природен газ се осъществява от южния клон на магистралния газопровод, минаващ южно от града, като общата дължина на газоразпределителната мрежа в града е около 80км.. Захранваните общински обекти са повече от 100, а би-

товите потребители –над 200. Предвижда се възможност за газоснабдяване и на с Маджерито.

Водоснабдяване

Всички селища в общината са водоснабдени, но не и всички жилища (около 6400 жилища са без водопровод – 2900 в града и 3500 в селата). В резултат на изчерпване на капацитета на водоснабдителна система “Ягода”, голяма амортизация на магистрален водопровод “Дунавци” в тунелите на яз. ”Копринка” и загуби, достигащи на моменти до 100 л/с, град Стара Загора от дълги години е на постоянен нощен режим, а през сушави години, и на дневен летен режим. Вътрешната водопроводна мрежа (50% от азбестоциментови тръби) е с изтекъл амортизационен срок и висока аварийност. Загубите по нея са вече над 60%.

Проблеми с водоснабдяването има и в селата Еленино, Калояновец, Ракитница, Калитиново, Колена, Казанка, Сладък кладенец, Братя Кунчеви и Преславен.

Канализация

Развита канализационна мрежа има само в центъра на общината. Тя обслужва 92% от населението. Без канализация са кварталите Кольо Ганчево, Зора, Лозенец и индустриална зона Голеш. Основен проблем е забавеното изграждане на планираната ПСОВ (до 2007 ще бъде изградена). Освен това, няма довеждащ колектор до площадката на бъдещата пречиствателна станция и около 60 % от отпадъчните води се вливат в р.Бедечка. Голяма част от канализационната мрежа се нуждае от реконструкция.

Най-мащабните инфраструктурни проблеми на общината са:

- Амортизираната водопроводна мрежа;
- Недоизградената канализационна мрежа и липсата на ПСОВ;
- Лошото състояние на общинската пътна мрежа.

Екология

Основните антропогенни фактори, които оказват влияние върху качествата на околната среда, състоянието на атмосферния въздух, водите и почвите са: промишлеността, транспорта, комунално-битовата дейност, употребата на изкуствени торове и пестициди в селското стопанство.

В селищните територии на общината не се намират крупни производствени замърсители на атмосферата, водите и почвата. Проблеми, свързани със замърсяването на атмосферата, създават автомобилният транспорт в града и битовият фактор – прахта от непочистените и неблагоустроени улици, битовите отпадъци.

Съществено подобрене на състоянието на атмосферния въздух в града се наблюдава през последните години, след спиране на производствата в “Агробιοхим” АД (бившият АТЗ). Мъглите и облачността през зимата затрудняват самопречистването на атмосферата, но преобладаващите зимни североизточни и северни ветрове с висока средна скорост влияят благоприятно за разсейването на атмосферните примеси.

Град Стара Загора няма градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ) и по тази причина река Бедечка е превърната в сборен колектор на непочистените битово-фекални и промишлени води от града и замърсител на река Сазлийка. Проблемът с отпадъчните води на град Стара Загора и прилежащите села ще се реши с изграждането на планираната и финансово осигурена ГПСОВ. За съжаление, котата на проектната

площадка ще позволи гравитачно събиране на отпадните води само на града и евентуално на близките села на запад и изток .

Акустичното натоварване на средата от средствата на транспорта е значително поради високата интензивност на потоците, състоянието на настилките, организацията на движението, неотчитането на фактора шум при планиране на застрояването. Това налага необходимостта от осъществяване на градоустройствени и благоустройствени мероприятия за подобряване на акустичната обстановка в града и общината.

Голяма част от територията на града е покрита от електромагнитни лъчения и полета от радиопредавателни станции, телевизионни ретранслатори, клетки на мобилни оператори, неизвестен брой граждански и военни радиостанции, локатори, радары и хаотично проведени електропроводи.

Депото за твърди битови отпадъци на гр.Стара Загора е разположено на 11 км. Югозападно от града върху площ 74,65 дка (заета площ – 48 дка) с очакван срок на експлоатация – 8 г. В него се депонират и строителни отпадъци. Разработен е проект за рекултивация на част от депото и поэтапното му закриване. Провеждат се проучвания за изграждане на инсталация за третиране на твърди битови отпадъци и за избор на площадка за изграждане на ново депо за ТБО.

Правените през годините изследвания на почвите не показват замърсяване с радиоактивни елементи. Няма данни за наличие на радиоактивно замърсяване на повърхностните, подземните и питейни води на територията на община Стара Загора. Общото състояние на околната среда предполага благоприятни условия за всестранно развитие на общината.

1.7 РАЙОНИРАНЕ НА ОБЩИНСКАТА ТЕРИТОРИЯ

Териториалното обвързване на целите и мерките за развитие е задължително условие на стратегическото планиране. Отсъствието на устройствена схема на общината налага създаването поне на една обобщена териториална основа за пространствено групиране и ориентация на мерките по този план.

Анализираните до тук природо-географски, икономически и демографски аспекти дават основание за обособяване на 3 окрупнени района на общината (*виж Схема 7*):

- Метрополия,
- Средногорска яка,
- Тракия.

Метрополията

Метрополията обхваща землищата на гр. Стара Загора и с.Богомилово. Непосредствената близост и интензивни връзки с града са основанията за присъединяване на това село. Основните характеристики на тази териториална структура са:

- Територия – около 9% от общинската;
- Население – около 87% от общото на общината;
- Промисленост и услуги – над 98% от тези сектори на общината;
- Селско стопанство – около 42% от този сектор на общината;

Тези цифри са основание за твърдението, че Метрополията е зона на свръх-концентрация на население, активи, производства и услуги.

Останалите две части са обособени условно по физико-географските си характеристики – поле-планина. За делител е прието трасето на първокласния път София – Бургас (участъка с.Ракитница – околоръстен път – с.Подслон). Освен релефния си разграничител, тези два района имат и специфични ресурси и функционални характеристики.

Средногорската яка

- Тя покрива около 50% от територията на общината;
- Тук са основните дялове на площите, заети от гори (84% от горите в общината) и трайни насаждения (81% от лозята и овощните градини в общината);
- Това е и районът за маслодайни и етерични култури (слънчоглед, лавандула);
- Тук са концентрирани *рекреационните ресурси на общината* – минералните води, горите, водните площи, природните забележителности; в допълнение, тук е откритата наскоро тракийска гробница (над с.Оряховица);
- Старозагорските минерални бани е комплекс с доказан, но нереализиран потенциал;
- Село Оряховица съдържа елементи на почти изграден туристически продукт – винарска изба, базата на проф.Балкански, етнографски музей, тракийска гробница, лозя и овощни градини, приемлива битова култура (всичко това остава да се сглоби, надстрои и предложи на пазара);
- Селата на този район (особено в западната част) са предпочитаните за вилен отдих; те съдържат голям потенциал от необитавани къщи;
- Именно това е районът с потенциал за развитие на селски и еко туризъм; необходими са мерки и дейности за пълноценно и устойчиво използване на потенциала на Сърнена Средна гора за развитие на балнео, селски и екотуризм, за създаване на рекламни продукти и провеждане на рекламни дейности, целящи популяризирането на района на туристическия пазар, повишаване на степента на информираност за него, стимулиращи туристическото търсене.

Тракия

- Този район заема равнинната част на общината и покрива около 40% от територията ѝ;
- Тук са повечето ниви (60%) и ливади (73%);
- Това е житницата на общината, района на окупнено животновъдство и база за захранване на градската хранително-вкусова промишленост;
- Плодородните земи преобладават, почти всички площи се обработват, но в по-голямата си част от арендатори (обикновено външни), а не от местните хора (собствениците) и техни стопански структури; тук има и много поливни площи, но за интензивно земеделие се използва символичен дял;
- Тук е единствената в общината ферма за расови ездитни коне;
- През средата на района преминава трасето на АМ Тракия (ЕК 8);
- Маджерито-Загоре са на централния пътен възел и вход към града; те могат да станат “контактната зона” на града с магистралата;

- Калояновец (бивш общински център, макар и за кратко) е близо до западния пътен възел на магистралата и на ж.п. линията;

Подсказаната необходимост от вторични опорни центрове в територията на общината вече намира мотивирано предложение:

1. *Маджерито-Загоре* – с водеща търговско-складова функция (транспортно-логистичен терминал);
2. *Калояновец*- индустриален парк за хранително-вкусова промишленост (преработка на зеленчуци и плодове) в съчетание с индустриално зеленчукопроизводство;
3. *Оряховица* – рекреация и туризъм (селска настанителна база, дегустация, етнография);
4. *Старозагорски минерални бани* – възроден балнео-туризъм, обогатен с еко-туризъм, конен спорт, рекреация.

Повечето цели и мерки на плана касаят Метрополията. Устройствената ѝ осигуреност на всички нива се гарантира от новия общ устройствен план²¹ (в процедура на одобряване) и общинската програма за подробни устройствени планове.

Останалата част от територията на общината остава непокрита от актуални устройствени проекти. В тази връзка се очертава необходимостта от:

- Изработване на общинска устройствена схема (или общ устройствен план на общината);
- Актуализация на застроителните и регулационни планове на предложените вторични опорни центрове (Старозагорски минерални бани, Оряховица, Калояновец и Маджерито-Загоре)

2. SWOT АНАЛИЗ

Прилагането на този аналитичен инструмент позволява:

- пределно синтезирано представяне на една комплексна картина на общината;
- изграждане на предварителна представа за решимостта на разкритите проблеми;
- насочване към приоритетните сфери на развитие;
- насочване към приоритетните проблеми за решаване;

В общоприетия табличен формат на този анализ са използвани няколко буквени съкращения:

ЕТК – Европейски транспортен коридор

РР – Район за растеж

---

²¹ Освен землището на гр. Стара Загора, новият ОУП обхваща и землищата на 10 села: Богомилово, Еленино, Загоре, Калитиново, Маджерито, Малка Верея, Малко Кадиево, Могила, Преславен, Хришени

- КИН - Културно-историческо наследство
ПСОВ - Пречиствателна станция за отпадни води
ОУП - Общ устройствен план

Силни страни (стимулатори на развитието)	Слаби страни (ограничители на развитието)
Териториална структура, природни ресурси и КИИ – наличие, проблеми, използваемост	
<ul style="list-style-type: none"> - Исторически кръстопът, получаващ нов тласък от високия ранг на двете основни трасета – ЕТК 8 и 9; приближаваща реализация на коридор N 8; - Развита селищна мрежа със силно изявен център; добра достъпност на центъра от всички селища; липса на сериозни релефни препятствия; - Разнообразен почвено-климатичен и релефен комплекс, благодатен за полипрофилно селско стопанство; - Добро съчетание на рекреационни ресурси (минерални води, гори, водни площи, природни забележителности) и КИИ – потенциал за разнообразни продукти на алтернативен туризъм 	<ul style="list-style-type: none"> - Още липсва план за пълно оползотворяване на транспортните коридори – контактни зони, инвестиционни полета; - Наличие на територии с изявена “периферност”; - Недостатъчни повърхностни водни течения, при това замърсени с отпадни води; - Недостатъчни зелени пояси в равнината, водещи до интензивна ветрова ерозия на почвите; - Раздробена собственост и липса на развит пазар – бариера за ефективно ползване на земята; - Неоползотворени възможности за поливно земеделие; - Разстроена система на балнеолечението, липса на туристически продукт, не-социализирано КИИ; - Наличие на много “визуални замърсители” (сметища), създаващи лош имидж на общината.
Човешки ресурси и социален сервиз	
<ul style="list-style-type: none"> - Наличие на добър демографски потенциал - по количество и качество (в града); - Относително добри параметри на демографската ситуация, ограничаващи процесите на де-популация (в града и в селата с ромски общности); - Високо образователно равнище (в града); - Висока професионална квалификация и производствен опит във всички сектори на икономиката; все още съхранени специалисти в машиностроене, електроника, химия; - Академичен център, “произвеждащ” специалисти за аграрния сектор (наред с кадри в хуманна медицина, педагогика и регионално планиране); 	<ul style="list-style-type: none"> - Тревожна тенденция в демографското развитие на селата – силно застаряване, де-популация; - Отрицателен естествен прираст в селата, предопределящ регресивен тип възпроизводство на населението; - Ниско образователно равнище в селата; липсват условия за жизнена кариера на млади хора в селата; - Намаляващ дял на реално заетите от активното население; - Неоползотворени кадри на Тракийския университет; “изтичане на мозъци” от града; - Високо равнище на безработицата при групи с ниска квалификация, средно специално и основно образование, при младите хора и ромите; - Хроничен дефицит на средства за под-

<ul style="list-style-type: none"> - Добре развита социална инфраструктура, адекватна на образователните, здравните, културните и други социални потребности на населението; - Наличие на съответствие между броя, вида и функционалната характеристика на социалния сервиз и обслужващите функции на населените места; - Наличие на социална инфраструктура с над-общински функции – университет, колежи, професионални училища, болнични заведения, театри, библиотеки, музеи, спортни съоръжения. 	<ul style="list-style-type: none"> - държане и и обновяване на съществуващата инфраструктура (на здравеопазване, образование, култура); изгорялата опера и новия музей чакат довършване; - Селският проблем “училища в криза” се пренася във времето поради намаляващите контингенти деца; - Периферната мрежа на до-болничната помощ е неразвита; социалните заведения и услуги са недостатъчни;
---	--

Стопански сектор

<ul style="list-style-type: none"> - Силно развити икономически функции на града, отредена роля на ядро в центъра за растеж²² (Стара Загора - Казанлък - Мъглиж) - Висока капитализация на територията, висока изграденост на производствената инфраструктура; - Многоотраслова структура на промишлеността; - Изграден “имидж” на индустриален център с възможности за развитие на високотехнологични производства; - Добре развита преработвателна промишленост, базирана на селското стопанство; добра възможност за изграждане на кластер “храни”; - Наличие на много стабилни фирми, реализиращи износ и печалби; заявени намерения за технологично обновяване и увеличаване на производствата; - Предприети активни действия към привличане на нови инвестиции (индустриален парк при Метро); - Добър потенциал за развитие на индустриално зеленчукопроизводство, за увеличаване на трайните насаждения и интензивното животновъдство; - Добър климат на партньорство между общината, частния сектор и неправител- 	<ul style="list-style-type: none"> - Липса на готовност за обосноваване на стратегически инвестиции и привличане на целеви държавни средства и усвояване на структурните фондове на ЕС; - Непреодоляно сътресение от реструктурирането, липса на стопански структури с капацитет за тласък в развитието и обновяването на общинската икономика; липса на нови/утвърдени търговски марки; липса на ново промишлено “лого” на общината. - Липса на стимули за иновации; - Недостиг на инвестиционен капитал за обновяване и разширяване на производствата; - Амортизирани производствени зони, непривлекателни за нови инвестиции; липса на устроени нови зони за инвестиции; неизползвани възможности на селските територии за изнасяне на производства; - Остаряло оборудване и технологии, ниска конкурентноспособност, ограничени местни пазари. - Сериозно разминаване между предлагана и търсена квалификация в пазара на труда (недостатъчно проучен проблем); - Недостатъчна информация сред бизнеса за изискваните нови стандарти при вли-
---	---

²² Като район за целенасочено въздействие по Закона за регионално развитие

<p>ствени структури.</p>	<p>зане в ЕС;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Липса на добре развит борсов пазар (фондов и стоков). - Нестабилни стопански структури в селското стопанство; ниско ниво на научно обслужване; липса на условия за развитие на фермерство от европейски тип.
<p>Техническа инфраструктура и екология</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - Наличие на техническата инфраструктура от висок клас; - Утвърден транспортно-комуникационен център от висок ранг; - Наличие на летищен комплекс с възможност за връщане в експлоатация; - Планирани 3 развръзки към града от ЕТК 8; възможност за максимално оползотворяване; - Висока степен на изграденост на енергийната, съобщителната и водостопанската системи; - Наличие на обективни предпоставки за отопление на гр. Стара Загора на базата на природен газ; - Осигурена реализация на градска ПСОВ; - Включване на общината в Националната система за екологичен мониторинг; - Създаване на Общински фонд “Опазване на околната среда”; - Предпоставки за рязко намаляване на риска от преносно въздушно замърсяване (японски мениджмънт в ТЕЦ Марица-Изток); - Предпоставки за намаляване на въздушното и шумово замърсяване в града - мерките по новия ОУП; - Възможност за обогатяване на зелената система на града с елементи върху освободени военни терени и разширен обхват на рекреационните гори; - Наличие на реализуеми идеи, концепции и програми, касаещи адекватно развитие на техническата инфраструктура и опазването на околната среда в общината (вкл. предвижданията на новия ОУП); 	<ul style="list-style-type: none"> - Незадоволително качество на общинската пътна мрежа, необходими спешни ремонти и доизграждане; - Амортизирана вътрешна водопроводна мрежа (особено в града) – огромни загуби на вода, чести аварии, режим; - Негарантирано качество на питейната вода в селата (от район Тракия); необходимост от нови водохващания и пречиствателни съоръжения. - Непълно използвани възможности за разширяване на газификацията; - Липса на канализационни мрежи в някои квартали на града и селата на общината; - Лошо състояние на каналната мрежа в напоителните полета на общината; - Остър недостиг на финансов ресурс за поддържане на съществуващата и за изграждане на нова техническа инфраструктура; - Ситуирането на общината в една от “горещите” екологически точки на въздушен басейн XI - Стара Загора - Марица – Изток; - Трайна тенденция за замърсяване на въздуха с прах от лоша улична хигиена и въглероден двуокис – от градския трафик; - Наличие на много нерегламентирани сметища в селата и ромските квартали на града. - Реституция на земи в парк Бедечка, заплаха за развитието му;

Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> • Приоритетното значение на коридори №8 ,9 и АМ “Марица” в национален и европейски контекст ще доведе до нарастване на потока от хора, стоки и услуги, което ще рефлектира положително върху общината; • Определянето на общината за район за растеж и приза “Община готова за бизнес” ще гарантира и увеличи нейното значение в национален мащаб; • Продължаващ приток от чуждестранни инвестиции; • Възможното връщане в експлоатация на наличното летище, ще подобри още повече комуникационната среда и привличането на инвестиции; • Общината отговаря на много от условията на новите приоритети на структурните фондове за участие в бъдещи проекти; • Предприети активни действия към привличане на нови инвестиции (индустриален парк при Метро) плюс наличието на специалисти са отлична възможност при намиране на стабилен инвеститор за развитие на иновации; • Минералните води в съчетание с КИН са отличен ресурс за отговаряне нуждите от повишено търсене на алтернативен туризъм в ЕС при добра организация и реклама; • Осигурена реализация на градска ПСОВ в съчетание с мерките по новия ОУП ще благоприятства за отстраняване на една от главните слабости на района а, именно подобряване на екологичната обстановка. 	<ul style="list-style-type: none"> • Продължаващо увеличение на вътрешно – общинските различия, особено между “Метрополията” и останалите части; • Административният капацитет, въпреки увеличените възможности за финансиране ще продължава да бъде пречка за развитие на някои сектори; • Проблемите “училища в криза” и периферната социална инфраструктура ще се пренасят и задълбочават във времето, ако не се предприемат адекватни мерки; • Продължаващо увеличаване на разминаването между търсене и предлагане на пазара на труда.

Представената синтезирана картина на общината съдържа мозайка от “плюсове” и “минуси”, позволяваща формулирането на следната “*диагноза*”:

- Ресурсните предпоставки, обективните процеси и изявените намерения за развитие доминират;
- Повечето проблемни аспекти са идентифицирани отдавна; някои са овладяни и към тях са насочени мерки (техническа инфраструктура, екология, социална инфраструктура);
- Развитието на стопанския сектор съдържа огромни предизвикателства - привличане на инвестиции, технологично обновяване, постигане на конкурентноспособност;
- Отредената роля на общината да бъде един от 6-те райони за растеж в страната е приета от цялата местна общност; това е отправната точка за формиране на критериите за развитие във всички сфери.

Накрая трябва да се отбележи и факта, че Стара Загора е притежател на *Сертификат “Община готова за бизнес”*. Това е признат международен стандарт, означаващ, че общината е конкурентна, извършва планирани и насочени инициативи в областта на местното икономическо развитие, *подкрепя запазването и развитието на местния бизнес, реализира ефективно дейности за привличане на нов бизнес, познава добре своите ресурси и потенциал и осъществява успешно техния маркетинг*, може професионално да обслужва инвеститорски интерес, както чуждестранен така и от страната. В допълнение, общината е призъор за *най-добра маркетингова програма* (по повод проекта за създаване на индустриален парк).

Основният извод е: Общината има достатъчно основания да приложи “АГРЕСИВНА СТРАТЕГИЯ” на развитие.

3. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

3.1 ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Визията е консолидирана, обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, която тази общност изгражда, поддържа и обитава. Мнението на представителна група общински съветници²³ и бизнесмени²⁴ от общината е прието като достатъчно представително и информирано, за да залегне в мотивацията на плана за развитие на общината.

Жителите на Стара Загора искат да имат “висок жизнен стандарт”, да обитават “добре устроена жизнена среда” и да чувстват “сигурност” в живота си и този на децата им (в жилището, на работното място, на улицата, в училищата).

На въпроса “какви искат да бъдат общината и градът им”, старозагорци се обединяват около мнението, че Стара Загора трябва да отстоява и развива имиджа и същността си на “административен, културен, университетски и индустриален център с развити високи технологии и селско стопанство”.

На тази основа е формулирана и визията за развитие на общината:

Визия

Община Стара Загора – административен, културен и университетски център на Тракия, с развити високотехнологични отрасли на промишлеността и селското стопанство, осигуряващ сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт на своите граждани

3.2 СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Визията очертава крайния желан резултат от усилията на всички в развитието на общината. Обективните фактори и *стимули* за такова развитие са:

- Изграден “имидж” на индустриален полюс с възможности за развитие на високотехнологични производства;
- Концентриране на административни, икономически, културни, търговски, транспортни функции; силно присъствие на учебни заведения – университет, колежи, професионални училища; развита обслужваща сфера и инфраструктура; всичко това превръща града в един от големите стопански центрове на Южна България;
- Средишно място и транспортно-комуникационен възел от висок ранг, висока транспортна достъпност, наличие на летищен комплекс, увеличаващ възможните алтернативи за транспортна дейност, обслужваща производството;
- Висока степен на изграденост на енергийната, съобщителната и водостопанската системи в общината;

²³ Изразено в рамките на обучителна програма по стратегическо планиране, проведена от АРИР, Стара Загора;

²⁴ Изразено в представителна анкета сред местния бизнес, проведена от ТПП, Стара Загора;

- Натрупан опит и традиции в развитието на индустриалните и обслужващи отрасли, независимо от протичащите негативни демографски процеси и миграция на квалифицирана работна сила.

Паралелно се отчитат и факторите, *задържащи развитието*:

- Икономически спад, обхванал структуроопределящите производства в града и общината и ликвидиране на една значителна част от тези производства;
- Недостатъчни връзки с новите европейски и световни полюси на концентрация на икономическа дейност и предприемачество;
- Амортизирани производствени зони, нуждаещи се от скъпа рехабилитация, за да посрещнат предизвикателствата на съвременни производства;
- Липса на добре екипирани пространства, които да внесат необходимия нов импулс в развитието и обновяването на икономиката.

Държавата е отредила на общината ролята на ядро в район за растеж. Общината е приела тази роля и чрез визията си е очертала ясна картина на очакваното бъдеще. Това предполага огромни усилия за мобилизиране на всички свои ресурси и привличане на външни. Това предполага още подреденост в действията и следване на подходяща стратегия. Основният извод от проведените анализи е, че общината *може и следва* да приложи “агресивна стратегия” на развитие.

През 2007 г. България ще стане част от общоевропейския пазар. За голяма част от бизнеса, за да оцелее в новата конкурентна среда и продължи да се развива, е необходимо да инвестира в материални активи и оборудване, в човешки ресурси, в нови технологии, а оттам и в качество, бързина и коректност. *И в осъществяването на местни партньорства.* След 2007 г. българските компании ще трябва да реагират по-бързо на конкуренцията.

Съдържането на предложената “**АГРЕСИВНА СТРАТЕГИЯ**” е:

- Предприемане на *изпреварващи стъпки* в подготовката за интегриране в европейските пазари – привлекателни полета за нови инвестиции на основата на сравнителните предимства, маркетингова реклама, информиран и мотивиран местен бизнес, обединение на усилията, въвеждане на стандарти и технологии, предполагащи конкурентноспособност;
- Общината залага на *секторите на растеж* и ги подкрепя с всички възможни средства (позволен от закона, приемливи за гражданите на общината и подкрепени от тях);
- Общината прави стъпки към “изпреварваща децентрализация”²⁵ – *укрепва капацитета си* за въздействие върху цялостното развитие на общината (ресурси, администрация, партньорства, информация);
- Общината се подготвя за максимално усвояване на средства от структурните фондове на ЕС, създавайки “банка стратегически проекти” (по приложимите за общината приоритети на тези фондове²⁶);

²⁵ В смисъл, че не дочаква всички държавни провизии за реална децентрализация

²⁶ Приоритетите на структурните фондове на ЕС са дадени в **Приложение 3**

Прилагането на такава стратегия предполага изграждането на жизнен икономически комплекс и достатъчно приходи за ре-инвестиране в хората и жизнената им среда.

Основната стратегическа цел на развитие на община Стара Загора е:

ДА ПОСТИГНЕ СТАБИЛНИ ВИСОКИ ТЕМПОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ДОБЛИЖАВАНЕ ДО СРЕДНОЕВРОПЕЙСКИ ПАРАМЕТРИ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА

Основната цел съдържа две взаимосвързани компоненти: **“ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ”** и **“ЖИЗНЕНА СРЕДА”**. Първата е двигател на развитието, а втората осмисля усилията на хората, реализирали това развитие. Задължително условие е целта да се преследва успоредно и едновременно в двете сфери.

Единият компонент на целта е **”ПОСТИГАНЕ НА СТАБИЛНИ ВИСОКИ ТЕМПОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ”**, но не “на всяка цена”, а чрез обновена, конкурентноспособна, природосъобразна икономика. Икономика, оползотворяваща човешките и природните ресурси на общината. Икономика, приоритетно ориентирана към високотехнологични и жизнено традиционни производства. Икономика, разчитаща на нови инвестиции чрез активно привличане/насърчаване.

Другият компонент на целта е **“ДОБЛИЖАВАНЕ ДО СРЕДНОЕВРОПЕЙСКИ ПАРАМЕТРИ НА ЖИЗНЕНА СРЕДА”**. Отчитайки изводите от анализа, това всеобхватно понятие може да се сведе до характеристиките/стандартите в три основни аспекта – екология, инфраструктура, жилища. Разбира се, тук се включват и усилията за подобряване на стандартите в социалния сектор (образование, култура, спорт, здравеопазване, социални жилища, социални грижи). Изборът на редуциран брой параметри на жизнената среда се мотивира с желанието да се постигне лесна измеримост на постигнатото.

Конкретните измерители за постигане на основната цел са:

Икономика – основни показатели	Жизнена среда – основни показатели
<ul style="list-style-type: none"> • Ускорен средногодишен темп (над средния за страната) на нарастване на приходите от продажби (поради отсъствие на статистическа информация за БВП на общинско ниво); Величината на средногодишния темп е препоръчително да е около 10% • Ръст на местните и чуждестранни инвестиции “на зелено” и в обновяване/разширяване на съществуващи производства (2004 = 100%) • Ръст на реализирания износ (в стойностно изражение) (2004 = 100%) • Повишаване коефициента на заетост (2004 = 100%) • Намаляване равнището на безработица (2004 = 100%) 	<ul style="list-style-type: none"> • Трайни стандартни параметри на питейната вода (във всички селища); • Намалено наднормено съдържание на въздушни замърсители в града; • Трайно премахнати нерегламентирани сметища; • Подобрени общински пътища в лошо състояние и такива без настилка в км (2004 = 100%); • подобрена улична мрежа в лошо състояние в км (2004 = 100%); • Брой стандартни обитавани жилища на 1000 човека (2004 = 100%); • Брой жилища без основни благоустройствени елементи (ток, вода, канал) (2004 = 100%); • Брой жилища с енергиен сертификат (2004 = 100%)

4. ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ ДО 2013 Г.

Основната стратегическа цел: ПОСТИГАНЕ НА СТАБИЛНИ ВИСОКИ ТЕМПОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ДОБЛИЖАВАНЕ ДО СРЕДНОЕВРОПЕЙСКИ ПАРАМЕТРИ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА

III: Постигане на динамична конкурентноспособна общинска икономика

Цел 1: Повишаване на конкурентноспособността чрез привличане и задържане на фирми в секторите на растеж²⁷

М 1: Насърчаване на развитието на устойчиви производствени ядра

М 2 : Създаване на регионални кластери и мрежи

М 3: Подкрепа за развитието на бизнес инфраструктура

М4: Подкрепа за утвърдени фирми-производители от общината

М 5: Повишаване на конкурентноспособността чрез маркетинг, премахване на пречките за инвестиции, координиране на инициативите за икономическо развитие

Цел 2: Създаване на условия и стимулиране развитието на средния и малък бизнес

М 1: Повишаване информираността на бизнеса за намеренията на местната власт

М2: Дейности на общината в подкрепа на бизнеса

Цел 3: Повишаване на качеството на човешкия капитал

М 1: Подобряване на образователното равнище на работната сила

М 2. Подобряване на обучителната среда

М3: Създаване на връзки между Тракийския университет и пазара на труда

М 4: Създаване на условия за непрекъснато професионално обучение

М5: Изграждане на информационна система за насочване на работната сила

Цел 4: Развитие на селското стопанство като суровинна база на икономиката в региона и заетост в селските райони на общината

М 1: Повишаване на нивото на научно обслужване и въвеждането на съвременни технологии в селското стопанство

М 2: Изграждане на нови аграрно-производствени структури

М 3: Развитие на регионални кластери

М 4: Доизграждане на тържището за зеленчуци, плодове и цветя

М5: Развитие на малките села от Средногорската яка

Цел 5: Развитие на туризъм

М1. Оползотворяване на потенциалите за развитие на алтернативен туризъм

²⁷ Очертаващите се на този етап са индустрия и селско стопанство, желателни и научно-информационни услуги

II2: Изграждане на качествена животна среда

Цел 6: Обновяване и доизграждане на техническа инфраструктура

М 1: Общински пътища

М 2: Водоснабдяване

М 3: Канализация

Цел 7: Трайно подобряване на екологичното състояние на общината

М 1: Екологичен мониторинг

М 2: Твърди отпадъци

М 3: Енергийна ефективност

II3: Постигане на териториален баланс

Цел 8: Намаляване на диспропорциите между селските райони и града

М 1: Градско развитие

М 2: Развитие на вторичен опорен център “Маджерито – Загоре”

М 3: Развитие на вторичен опорен център “Калояновец”

М 4: Развитие на вторичен опорен център “Оряховица”

М 5: Развитие на вторичен опорен център “Старозагорски минерални бани”

II 4: Създаване на общински капацитет

Цел 9: Увеличаване на местния капацитет

М 1: Подобряване на координацията и взаимодействието на местната политика

М 2: Създаване на програмен и проектен капацитет

М 3: Междуобщински дейности и проекти

М 4: Разширяване на връзките на общината и неправителствения сектор

С изпълнението на основната стратегическа цел се очаква и осезателно увеличаване на доходите и покупателната способност на населението.

Реализацията на основната цел е невъзможна без конкретизация на няколко нива – приоритетни сектори, специфични цели към развитието на тези сектори, мерки/програми към всяка от целите и конкретни проекти или проектни идеи за прилагане на всяка от мерките.

Освен компонентите, съдържащи се в основната цел (*“икономика”* и *“животна среда”*), планът адресира мерки и към още два компонента на общинското развитие – *“териториален баланс”* и *“административен, проектен и финансов капацитет”*. Постигането на териториален баланс е стратегическа задача по две причини – доказана необходимост от по-равномерно развитие на общинската територия и шанс да се привлекат средства от структурните фондове на ЕС за тази цел. Компонентът “капацитет” е от изключителна важност за приложимостта на плана. Той се третира в широк аспект и обхваща: инструменти за управление/въздействие чрез ресурси на местната власт (недвижимости, финанси), специализирана общинска администрация по стратегическо

планиране, разработване и управление на проекти, развитие на партньорства с бизнеса и нестопанския сектор, информация и мониторинг.

Четири приоритетни области/компонента на плана за развитие на общината:

- **Постигане на динамична конкурентноспособна общинска икономика, базирана на знанието**
- **Изграждане на качествена жизнена среда**
- **Постигане на териториален баланс в развитието на общинската територия и системата от населени места**
- **Създаване на общински капацитет за усвояване на европейските фондове, публично-частни партньорства и реализиране на целите и задачите на плана.**

За всяка от приоритетните области на плана за развитие са адресирани цели и мерки, следващи логиката на основната цел:

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1 (П1):

ПОСТИГАНЕ НА ДИНАМИЧНА КОНКУРЕНТНОСПОСОБНА ОБЩИНСКА ИКОНОМИКА, БАЗИРАНА НА ЗНАНИЕТО

Тази приоритетна област на развитието включва постигането на следните цели и реализиращи я мерки:

Цел 1: Повишаване на конкурентноспособността чрез привличане и задържане на фирми в секторите на растеж²⁸

За реализацията на тази цел *общината ще работи в сътрудничество с националните агенции, местния бизнес и неправителствени организации за улесняване/подкрепа на дейностите по следните мерки:*

Мярка 1: Насърчаване на развитието на устойчиви производствени ядра (високи технологии и динамични производства)

Увеличаването на инвестициите в научно-изследователската дейност е основен индикатор, отразяващ движението към общинска икономика, базирана на познанието. Това означава икономика, изградена непосредствено върху производство, дистрибуция и използване на знания, иновации, нови технологии и информация, решаващи за постигането на висока *конкурентноспособност* на външните пазари.

Прилагането на тази мярка изисква:

- Осигуряването на стимули (както от държавата, така и от общината) за създаване на научно-приложни продукти в съвместна работа на Университета (включително колежите) с фирмите. Тези нови стопански структури могат да се превърнат в *потенциални ядра* на нови дейности (например био-технологии и програмни продукти), способни да доведат до значително нарастване на работните места, създаващи висока добавена стойност;

²⁸ Очертаващите се на този етап са индустрия и селско стопанство, желателни и научно-информационни услуги

- Привличане на високотехнологични производства чрез активната политика на местната власт – даване на преференции за изграждане на предприятия в набелязания и още индустриални паркове, бизнес инкубатори, ускорено преминаване през административните процедури при регистриране, строителство и стартиране на дейността, предоставяне на услуги от бизнес подкрепящите организации, търсене на партньори, пазари, маркетингова информация;
- Насърчаване въвеждането на нови технологии в селското стопанство – по-тясна връзка с Тракийски университет, разширяване на идеята “училище за фермери на колела”²⁹.

Тази мярка ще бъде подкрепена и от свързаните дейности и проекти, реализирани по всички цели и мерки на първата приоритетна област.

Мярка 2 : Създаване на регионални кластери и мрежи

Понятието “кластер”³⁰ е въведено от английското “cluster” и означава буквално “грозд”. Икономическият му смисъл е:

Кластерите са географски концентрирани взаимосвързани компании и институции. Интеграцията може да бъде както хоризонтална (между сродни фирми), така и вертикална - от каналите с доставчици до клиентите. В много от клъстерите участват правителствени и други институции като университети, държавни агенции по инвестиции, МСП, професионални училища, търговски асоциации, сдружения на бизнеса, чиято цел е да осигурят специализирана подготовка, обучение, информация, техническа подкрепа на съвкупността от предприятия.

Обединяването на фирмите в различни по мащаб и териториален обхват вериги е с богата история. Съвременният прочит на фирменото обединяване е:

В съвременната икономическа теория кластерите се смятат за градивните тухли на съвременното стопанство, тъй като повишават производителността, иновативността на компанията и развиват техните конкурентни предимства. В продължение на години клъстерите са възниквали по естествен начин.

Необходимостта от кластерите е безспорна за бизнеса, но дали това трябва да бъде планова мярка, инициентирана от публична институция? Отговорът се съдържа в следващото каре:

Пряко отношение към развитието на кластерите, доколкото те възникват и се развиват на определена територия, има *местната власт*. Макар че е с твърде скромни правомощия, за да осигури някакви съществени преференции за бизнеса, местната власт **има огромно значение** за възникването и развитието на клъстера. Поне това показва скромният досега български опит.

След загубата на големите си структуроопределящи предприятия в електрониката, химията и машиностроенето, старозагорската икономика загуби продуктивния си облик и

²⁹ Съвместен проект между Агенция за регионално икономическо развитие – Стара Загора и Българо-германски аграрен колеж

³⁰ Езикова бележка: В българските публикации и документи понятието е изписано с “ъ” – “клъстер”; в английската версия думата се произнася с ясно “а”; затова тук се лансира “кластер” вместо “клъстер”

остана със силно преобладаващи малки и средни предприятия. Сега тя се нуждае от нов тип преструктуриране – формиране на кластери.

Кластерите са особено важни за **малките и средните предприятия**, тъй като акцентират върху определени техни конкурентни предимства и им позволяват да оцеляват в условията на висока конкуренция благодарение на достъпа до информация, специализирани ресурси, високата степен на гъвкавост и иновативност. Наличието на кластер само по себе си не е задължителна гаранция за успех.

Водещият мотив за фирмените обединения е “оцеляване”, но това в сегашни условия означава много повече от обикновено оцеляване – технологично обновяване, качество, ефективност и в крайна сметка, конкурентноспособност.

В българския си вариант кластерът е обединение на група фирми, работещи в географска близост и в един и същи бранш, които обвързват дейността си, за да си сътрудничат и да се допълват взаимно. Целта на грозда от свързани предприятия е по-голяма ефективност и пробив на чужди пазари.

Самостоятелното излизане на чужди пазари не е възможно за малките български фирми по много причини - липсват контакти, собствениците не знаят чужди езици, нямат капацитет, за да изпълнят исканите количества и пр. Затова междуфирменото обединение гарантира необходимото количество, качество и срок на доставка.

Ето защо производителите във всички сектори все по-често се замислят за създаване на кластери като начин да се противопоставят на конкуренцията и да оцелеят. Темата става все по-актуална с приближаващото отваряне към европейските пазари.

По предварителна оценка, икономическата структура на община Стара Загора предполага обособяването на поне три кластера - по храни (в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост), био-технологии и горива (петрол и газ). Възможността за създаване на звена за трансфер на иновации в селскостопанско-хранителния кластер се оценява като най-съществена. (включващ Тракийския университет, Националната служба за съвети в земеделието, и др.).

Бенефициери на тази мярка ще бъдат взаимосвързани или допълващи се компании с активни взаимоотношения, които ползват обща специализирана инфраструктура, пазари на труда и услуги.

Очаквани резултати от реализацията на тази мярка са:

- Активиране на вертикалната и хоризонтална интеграция за създаване на добавена стойност;
- Повишаване на доверието между предприятията, общинските и държавните субекти за насърчаване на икономиката;
- Инициране създаването на добре работещи мрежи от предприятия на регионален принцип с цел повишаване на иновативния им потенциал;
- Разширяване достъпа на предприятията до актуална технологична, пазарна, правна и друга важна за тях информация;
- Внедряване на мерки за разпространението на нови технологии в дадени индустриални сектори.

Дейности:

- Разработване на рамкова програма за създаване на регионални кластери и техните структури в общината;
- Организиране на партньорство между централните власти, общината, местния бизнес, местните и национални свързани организации за стартиране и укрепване на кластера;
- Създаване на центрове, предоставящи консултантски услуги, включително и подкрепящи стартиращи фирми – публично-частна инициатива;
- Стартиране на специални програми за обучение и квалификация – публично-частно партньорство;
- Организация и разпространение на необходимата информация по кластери – местна инициатива;
- Развитие на мрежата от научно-развойни звена, предоставящи услуги на кластери ;
- Стартиране на пилотни проекти за създаване на кластери.

Местната администрация, макар и с твърде скромни правомощия да осигури някакви съществени преференции за развитие на бизнеса, има много важно значение за възникване и развитие на регионалните кълъстери. В нейната власт е да иницира програма за развитие на кластери и да бъде активен участник в изпълнението на тази програма. Неизменни партньори могат (трябва) да бъдат:

- Търговско-промишлената палата и стопанската камара – Стара Загора,
- Професионални сдружения на предприятия;
- Технически ресурсни центрове – Университета, Колежи и други научни звена;
- Агенцията за регионално икономическо развитие – Стара Загора;
- Между-общински структури: Асоциация за развитие на общините “Тракия”.

Мярка 3: Подкрепа за развитието на бизнес инфраструктура

Общината ще се насочи активно към създаване на бизнес-парковете и бизнес-инкубатори чрез привличане на чуждестранни и местни инвеститори, за да се постигне критична маса за ново технологично развитие и инвестиции, които ще действат като естествени инкубатори за по-малките фирми и ще стимулират растежа на бизнес-услугите.

Прилагането на тази мярка изисква следните дейности:

- Маркетингово проучване на възможностите и дефиниране на потенциални инвеститори;
- Разработване на техническа документация и устройствено решение; съгласуване на проектната документация с различните институции;
- Идентифициране на различни източници за финансиране на благоустройствените мероприятия (изграждането на необходимата инфраструктура);
- Цялостно устройване на терена/терените;
- Изграждане/обновяване на прилежащите комуникации.

Общината и заинтересованите фирми ще могат да получат значителна държавна подкрепа по Закона за държавните помощи:

Държавните помощи за изграждане на индустриални зони се предоставят на общини или на частни фирми, местни и чуждестранни. Кандидатите за такава помощ представят в Министерството на икономиката съответни проекти за предварително изграждане на инфраструктура и производствени сгради, които след това се предлагат на инвеститори.

Държавната помощ включва:

- Субсидия за развитие на инфраструктура - част от разходите за изграждане на водоснабдяване, канализация, газоснабдяване, електрозахранване, локални пътища, телекомуникации (в т.ч. интернет) и др.
- Продажба на държавна земя на преференциални цени или субсидия с цел придобиване на земя от други собственици

Държавните помощи за изграждане на индустриални зони се предоставят в съответствие със Закона за държавните помощи. Условие за отпускане на помощта е да има най-малко един инвеститор, който да представи проект за своя инвестиция в зоната. Освен това, кандидатите за такава държавна помощ представят прогноза за развитие на зоната.

Финансова подкрепа за изграждане на бизнес паркове и инкубатори ще се получи и по линия на **Оперативните програми по предприемачеството и структурните фондове на ЕС**. Необходими са изпреварващи дейности от страна на местната власт за подготовка на техникоикономически и устройствени проекти, свързани с реализацията на тази мярка.

Мярка 4: Създаване на условия за утвърдени фирми-производители от общината за изграждане на комплексни търговски обекти с фирмени щандове или на фирмени магазини

Дейности:

- Продължаване на традицията в **провеждане на ЕКСПО** - Ст.Загора, съвместно с Търговско-промишлената палата, АРИР и др., което осигурява възможност на старозагорските фирми за широко представяне пред потребителите;
- Осигуряване на възможности за старозагорските фирми-производители да разполагат със собствени щандове и по-добри условия по време на Коледните базари;
- Организиране на традиционен **фестивал на виното** (вината на Домейн Менада, винарската изба в с.Оряховица);
- Организиране на годишен **Национален панаир на иновациите** (с международно участие) с подкрепата на местната власт, Университета и регионално представените бизнес-организации като ТПП, Стопанска камара, АРИР и др. Запазената марка на този панаир трябва да бъде "Стара Загора".
- Организиране на ежегодно Търговско изложение за пчелни и здравословни продукти в рамките на Празниците на липата

Мярка 5: Повишаване на конкурентоспособността чрез маркетингова реклама на града и общината, премахване на пречките за инвестиции, координиране на инициативите за икономическо развитие

Общината и конкретно местната власт имат постигнати съществени успехи в това отношение. В този контекст трябва периодично да преразглеждат общинските разпоредби, за да се канализират и улеснят процедурите, свързани с инвестициите в частния сектор.

Дейности:

- Маркетингова реклама за извоюване и утвърждаване на имидж на община Стара Загора като отлично място за успешен бизнес;

- Разширяване на контактите с чужди бизнес-партньори, организиране и участие в бизнесфоруми и срещи;
- Разработване на пакет от инструменти за стимулиране на бизнеса на местно ниво:
  - местни данъци и такси;
  - поддържане на база данни за свободни общински терени;
  - организиране на офис на предприемача в Центъра за общински услуги и информация за подпомагане издаването на разрешителни или лицензи при навлизане на нов бизнес;
- Комерсиализация на комуналните услуги чрез сключване на договори за отдаване под наем, лизинг или концесия, като се пазят интересите на социално слабите потребители, общественото здраве и качеството на околната среда;
- Разработване на "Бизнес профил на община Стара Загора", съдържащ подробна и актуална информация, насочен към потенциалните инвеститори.

Цел 2: Създаване на условия и стимулиране развитието на средния и малък бизнес във всички отрасли

М 1: Повишаване информираността на бизнеса за намеренията на местната власт по отношение подкрепата на бизнеса и възможностите за финансиране на проекти и програми от европейски фондове и други донори

Първата необходима стъпка е към подобряване на диалога и повишаване на взаимното доверие както между общината и бизнеса, така и между представителите му. Втората стъпка е в координирането на бизнес-намеренията, тяхното информиране и насочване. За това е необходимо:

- Анализ на нуждите, проблемите и възможностите за подкрепа от страна на общината;
- Провеждане на регулярни срещи с бизнеса за информиране относно общински проекти;
- Осигуряване на информация за възможностите за финансиране по Европейски програми и фондове на регионално, национално и международно ниво (със съдействието на неправителствени организации). За целта може да се организира специален раздел в уеб страницата на общината;
- Насърчаване започването на бизнес чрез правни консултации, обучение, "комплексно обслужване" за достъп до информация, посредничество за издаване на разрешителни, достъп до площ за стопанска дейност;

Мярка 2: Дейности на общината в подкрепа на бизнеса

Освен с информация и консултации, ефективното подпомагане на средния и малък бизнес се реализира чрез:

- Промоция на индустриален парк (до Метро),
- Проучване на още няколко предложени площадки (Загоре – Маджерито, Калояновец) за изграждане на производствени зони,
- Създаване на Общински гаранционен фонд,

- Създаване на бизнес-инкубатори в адаптиран общински фонд (закрити училища),
- Специализирано обучение и услуги,

Приоритетните направления за подкрепа са:

- Развитие на традиционни отрасли с потенциал – хранително-вкусова промишленост, машиностроене за хранителната и питейна индустрия, металообработка;
- Развитие на алтернативни сектори – текстилна и шивашка промишленост, мебелна промишленост, оборудване за газостанции;
- Съхраняване и социализация на културно-историческото и природно наследство за развитие на алтернативни форми на туризъм – културно-исторически, селски, балнеоложки, конгресен;

Цел 3: Повишаване на качеството на човешкия капитал и съответствието на квалификацията му с пазара на труда

Качеството на човешките ресурси все още е едно от основните конкурентни предимства на общинската икономика. То се основава на доброто образование, наличието на гъвкавост на пазара на труда и сравнително доброто съотношение между цената на труда и квалификацията. Същевременно обаче, Стара Загора започва постепенно да губи предимствата си по отношение на работната сила, тъй като тя все повече се оказва квалифицирана за работа с остарели технологии.

Липсата на достатъчно средства за научно-изследователска и развойна дейност, сравнително ниската степен на използване на съвременни информационни и комуникационни технологии, “изтичането на мозъци”, липсата на осъзната фирмена политика за квалификация и обучение на работната сила, са сериозни негативни тенденции, които категорично потвърждават еобходимостта от адекватни действия.

Осъществяването на мерките, дейностите и проектите за повишаване качеството на човешкия потенциал в общината следва да се реализират в партньорство между местната власт и социално-икономическите партньори, в т.ч. училищата, бизнеса, сдруженията на бизнеса, териториалното бюро по труда, неправителствения сектор. За целта следва да се използват всички възможности, които се предлагат за финансова подкрепа на тези мерки и проекти от действащите оперативни програми до 2007 г. и новите оперативни програми 2007-2013 г. , както и различните инициативи на ЕС (вж. Приложение 3).

Мярка 1: Подобряване на образователното равнище на работната сила съобразно потребностите на инвеститорите и икономиката

Местната власт в партньорство с бизнеса, средните училища и Университета и териториалното бюро по заетостта следва да разработи програма за привеждане на работната сила в съответствие с новите потребности на икономиката и инвеститорите. До голяма степен действията на общината по тази мярка са ограничени до осъществяване на планираната децентрализация на образованието, т.е. прехвърляне на отговорностите по управление на професионалните училища към общината. Във всички случаи обаче подобна програма ще целенасочи действията на общината в изграждането на конкурентноспособна работна сила, което ще бъде основна силна страна на общината в конкурентната борба. ***За целта следва да се създаде Съвет за партньорство в образованието и обучението в общината.***

Мярка 2. Подобряване на обучителната среда за осъществяване на преход към информационно общество

Основните дейности, които ще бъдат подкрепени по тази мярка са:

- адаптиране на сгради, компютърни мрежи и друго оборудване;
- развитие на информационните технологии, развитие на бази данни, информационни системи и др.

Други допълнителни дейности могат да включват:

- осигуряване на професионално насочване в средните училища;
- разработване на учебни програми, преодоляващи несъответствията между уменията и нуждите на пазара на труда;
- създаване на програми за професионално образование и обучение в информационните и комуникационни технологии;
- включване на информационните и комуникационните технологии в училищата;
- развиване на връзки между социалните и икономическите партньори и мониторинг на нуждите на пазара на труда.

Мярка 3: Създаване на връзки между Тракийския университет и пазара на труда

Прилагането и на тази мярка изисква ефективно партньорство между общината, бизнеса и Университета, както и подкрепата на държавата за извършване на следните дейности:

- Изграждане на университетски консултативен център за професионална реализация на студентите;
- Въвличане на работодатели в процеса на подготовка на студентите чрез договарянето на стажове, практики и други форми за придобиване на практически опит и ориентация още в рамките на следването.

Мярка 4: Създаване на условия за непрекъснато професионално обучение с цел повишаване адаптивността на работната сила към потребностите на икономиката и инвестиционния процес

Пазарът на труда не гарантира в достатъчна степен възвръщаемост на инвестициите - ефектът от обучението не се реализира веднага, а в по-дългосрочна перспектива. Освен това, работодателите са настроени предпазливо и по-скоро негативно към инвестиции в подготовка и повишаване на квалификацията на работната сила. Мярката предлага действия за насърчаване и подкрепа на професионалното обучение и отговаря на предизвикателствата на средата. В тази връзка е необходимо да се доразвият и приложат идеите за съвременни образователно-квалификационни центрове по машиностроене, електроника, строителство и транспорт.

Местната власт в сътрудничество с местните социално-икономически партньори следва подпомогне следните дейности по тази мярка (тези дейности са избираеми също така и по регионалната оперативна програма до 2007 г., като ще бъдат включени и в Националната оперативна програма за регионална развитие 2007-2013 г.):

- достъп до продължително професионално обучение и обучение по време на работа;
- интервенции отнасящи се до активно включване на социални партньори (дружества, асоциации и др.) в продължително професионално обучение, провеждане на проучвания за нуждите на пазара на труда, работа в мрежа и др.;

- професионална преориентация/повторно обучение/ пре-квалификация на заетите в районите, в които се осъществяват структурни промени;
- помощ за индивиди за самонаемане;
- стаж за млади хора.

Мярка 5: Изграждане на информационна система за търсената от инвеститорите работна сила и съответно предлаганите специалисти

Тази система е необходима за осигуряване на адекватно професионално ориентиране, информиране и консултиране. Необходима е още за навременно насочване към обучение, съответстващо на предвижданите промени в структурата на производството и услугите (както и на новите технологии).

Цел 4: Развитие на селското стопанство като суровинна база на икономиката в региона и заетост в селските райони на общината

Селското стопанство на общината има всепризнати нужди от комасация и ефективен пазар на земята, достъпни кредити, обновяване на машинния парк, възстановяване на хидро-мелиоративната мрежа, използване на ресурса/капацитета за увеличаване на трайните насаждения, зеленчукопроизводството, животновъдството. Без да се изключват от обсега на плана, тези нужди/възможности се третират като желано следствие от адекватна държавна политика и следния пакет рамкови мерки:

Мярка 1: Създаване на условия за повишаване на нивото на научно обслужване и въвеждането на съвременни технологии на производство в селското стопанство

Тази мярка е производна и от Цел 1, преследваща конкурентноспособност и нови технологии в секторите на растеж. Селското стопанство като база, “изтеглено” в развитието си от хранително-вкусовата промишленост, има потенциал за именно такъв сектор. Преди достигане до конкретни действия за “създаване на условия”, мисията на общината, професионалната и академичната общност на сектора е да поведат диалог със стопанските субекти и да създадат партньорство с консолидирана цел.

Мярка 2: Създаване на условия за изграждане на нови аграрно-производствени структури на базата на частно фермерство от европейски тип

Тракийският университет а и аграрният колеж, създават изградени кадри за управление на фермерски бизнес. Нищожна част от тези кадри се реализира на територията на общината. Причините са много, но най-важната е, че мащабът на “фермерство от европейски тип” попада в зоната на крайна уязвимост в един нерегулиран и незащитен пазар като българския. До появата и само-организирането на желаните структури³¹ е необходима поне протекция от нелоялна конкуренция и осигуряване на “справедливи” изкупни цени на продуктите от преработвателите. Това е позиция, която може да се “извоюва” в преговори със заинтересованите/засегнатите страни с посредничество на общината (до осигуряване на държавни провизии за тези условия).

³¹ Доказани устойчиви стопански структури, крепящи жизнеността на селските райони в Европа. Нужни са и на България.

Мярка 3: Стимулиране на вертикалните интеграционни процеси между интензивните производства и съответните преработващи единици с цел затваряне на веригата “земя - краен продукт” и развитие на регионални кластери

Тази мярка касае зеленчукопроизводството, лозарството и интензивното животновъдство. Тя е свързана със създаването на кластер “храни” и трябва да се реализира паралелно с дейностите по нея.

Мярка 4: Доизграждане на тържището за зеленчуци, плодове и цветя

Развитието на тържищната търговия в конкуренция с веригите супермаркети, ще повишава както нивото и качеството на търговията с плодове и зеленчуци, така и съответствието на качеството на продуктите с международните стандарти.

Мярка 5: Развитие на малките села от Средногорската яка чрез създаване на алтернативна заетост и изграждане на инфраструктура за задържане на населението

Алтернативната заетост може да се реализира с проекти за стимулиране на производството на етерично-маслени и овощни култури, пчеларство. В много от тези села има потенциал за създаване и предлагане на продукти за селски туризъм.

Цел 5: Развитие на туризъм

Община Стара Загора е определена като район с потенциал за развитие на туризъм и е избираема по мерките за подкрепа развитието на туризма по оперативните програми, в т.ч. регионалната оперативна програма, финансирани от Предприсъединителните фондове, а впоследствие от Структурните фондове.

Мярка 1. Оползотворяване на потенциалите за развитие на алтернативен туризъм

Избираемите видове дейности по действащата регионална оперативна програма до 2007 г., по която община Стара Загора може да получи подкрепа за развитие на туризма, са:

- подобряване местната инфраструктура, свързана с развитието на туризма, в т.ч. ВиК, пътища, комуникации;
- подобряване на предлаганите услуги чрез модернизиране на настанителната база и инфраструктурата за развитие на туристически дейности, свързани с културата и природните забележителности в общината, привличане на частни инвестиции и работа в бизнес-мрежа;
- изготвяне на нови (по отношение на дейностите и дестинациите) туристически пакети с цел преодоляване на сезонността и географската концентрация на курортите в границите на даден регион;
- подобряване на маркетинговите стратегии и услуги за определяне на специфични пазарни сегменти с цел увеличаване броя на туристите в даден регион.

Зоните с потенциал за развитие на туризъм в общината са:

- *Град Стара Загора* – конгресен и културен туризъм;
- *Средногорска яка* – комбинации от балнео-, еко-, селски-, дегустационен и културен туризъм.

Дейностите по туристическото предлагане на *град Стара Загора* ще се фокусират върху експониране на културно-историческото наследство и увеличаване на капацитета и категорията на хотелската база:

- Доизграждане на историческия музей;
- Експониране на неолитните жилища;
- Експониране на римския град Аугуста Траяна;
- Създаване на градски културно-исторически продукт;
- Изграждане на нов висококатегориен/бизнес хотел;
- Създаване на туристически информационен център.

За да са продаваеми/конкурентноспособни, туристическите продукти на общината трябва да се създават при съблюдаване на два основни принципа – максимално разнообразие и максимален обхват. Първият принцип предполага композирането/предлагането на продукти с много профили (балнеолечение, антични паметници, дегустация, етнография, природни феномени, екотуризъм, селски туризъм). Вторият принцип предполага обвързване на общинските продукти с регионални и национални вериги на маршрутно-познавателни туристически продукти.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2 (П2):

ИЗГРАЖДАНЕ НА КАЧЕСТВЕНА ЖИЗНЕНА СРЕДА

Цел 6: Обновяване и доизграждане на техническа инфраструктура по стандартите на съвременния бизнес

Като водещ стандарт е изведен този на “съвременния бизнес”, за да бъде наложен и в битовия сектор. *От гледна точка на бизнеса*, изградеността на основната инфраструктура и качеството на предлаганите от нея услуги (транспортни, съобщителни, доставка на вода, ел. захранване и т.н.), се разглеждат като базово, задължително условие за развитието на икономиката и привличането на инвестиции в общината, което налага координирано устойчиво и в съответствие с очакваното търсене развитие на различните видове инфраструктура. *От гледна точка на човека и жизнената му среда*, стандартите на техническата инфраструктура се третират като основен елемент на жизнения стандарт.

Мярка 1: Общински пътища - трайно подобряване на експлоатационното им състояние

Дейности:

- Подобряване на експлоатационното състояние и нивото на изграденост на общинската пътна мрежа;
- Рехабилитация на общинските пътища, осигуряващи достъп до регионалната пътна мрежа (пътищата от II и III клас) – водещи от индустриални зони, както и от територии с потенциал за развитие и/или проявен инвеститорски интерес;
- Повишаване носимоспособността на пътните настилки на общинските пътища, осигуряващи достъп до производствени индустриални зони, генериращи голям обем тежкотоварен трафик.

Мярка 2: Водоснабдяване – рехабилитация на водопроводната мрежа, непрекъснато водоподаване и гарантирано качество на водата

Дейностите по тази мярка са свързани с:

- Намаляване на загубите на вода поради амортизирани водопроводни мрежи;
- Трайно премахване на режима във водоснабдяването на града;
- Гарантиране качеството на питейната вода в селата от район Тракия чрез изграждане на пречиствателни станции за питейна вода;

Мярка 3: Канализация – изграждане на пречиствателна станция за отпадни води, доизграждане на канализационната мрежа

Ключовите дейности по тази мярка са в ход³², но общината трябва да следи за спазване на сроковете и да съдейства за изпълнението.

Освен това дейностите и проектите по тази мярка ще обхванат:

- доизграждане на канализационни системи в кварталите К.Ганчево и Лозенец на град Стара Загора и изграждане на канализационната мрежа в с. Малка Верейя.
- насърчаване на интегрираното управление на отпадъчните води, резултат на производствени дейности, чрез безопасно изхвърляне или съхраняване, почистване и/или повторно използване.

Цел 7: Трайно подобряване на екологичното състояние на общината

Дейностите по тази мярка са свързани с развитие на местната инфраструктурата за опазване и подобряване на околната среда. Дейностите по тази мярка ще допринесат за:

- съчетаване на екологичните изисквания и природния капитал с развитието на местната и регионалната икономическа активност за постигане на устойчивост;
- подобряване на средата за привличане на инвестиции.

Мярка 1: Екологичен мониторинг - изграждане на система за непрекъснато следене на замърсяването на въздуха, водата и почвата

Ефектът на тази мярка ще се засили, ако “служебното” начало се преодолее и информацията своевременно се оповестява. Това е път към информираност, обществени инициативи и изграждане на екологично съзнание.

Мярка 2: Твърди отпадъци – премахване на нерегламентираните сметища, организиране на събирането, депонирането и третирането на твърдите отпадъци

Действията по тази мярка са разнородни – от административни санкции и инвестиции до възпитателни/образователни кампании.

Като инфраструктурни проекти следва да се изгради регионалния инсертатор и ново сметище за твърди битови отпадъци.

Основна задача е премахването на нерегламентираните сметища в общината.

Мярка 3: Енергийна ефективност

Действията по тази мярка включват:

- Разработване на програма за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни

³² Сключен е договор с изпълнител на обект “ГПСОВ”, допълнително включващ довеждащ колектор и завършване на канализационната мрежа на кв. К.Ганчево (с осигурено финансиране по програма ИСПА)

- източници;
- Реализиране на програма за газификация на общински обекти;
  - Топлинно саниране на големите обществени сгради (задължително по Закона за енергийна ефективност);
  - Изработване и приемане на общинска програма за обновяване на жилищата (включително топлинна изолация);
  - Подобряване и повторно представяне на проектното предложение за подмяна на уличното осветление с енергоефективно;
  - Стимулиране на ползването на алтернативни/възобновяеми енергийни източници (чрез масово информиране за предимствата и възможностите);

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3 (ПЗ):

ПОСТИГАНЕ НА ТЕРИТОРИАЛЕН БАЛАНС В РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ТЕРИТОРИЯ И СИСТЕМАТА ОТ НАСЕЛЕНИ МЕСТА

Цел 8: Намаляване на диспропорциите между селските райони и града

С тази цел се преследва създаването/стимулирането на производства и услуги в локализации извън града. Освен икономическата мотивация, се очаква значително увеличена местна заетост, задържане на население и в крайна сметка – оживяване на селските райони на общината. В устройствен и функционален смисъл, предложените локализации за “целенасочено въздействие” (развитие) са наречени “вторични опорни центрове” на общината.

За разлика от мерките по горните цели, които имат структурен характер, мерките по тази цел представляват специфични пакети от разнородни действия, осигуряващи краен планиран резултат. Условно, тези мерки могат да се “кластерни”.

Марка 1: Градско развитие

След пълноправното включване на страната в Европейския Съюз, от 2007 г. ще бъдат избираеми за финансиране дейности по градското развитие. Град Стара Загора и градската агломерация могат и следва да защитят проекти в следните области:

- Градско обновяване (без жилищния сектор);
- Стратегии с гражданско участие;
- Интегрирани стратегии за справяне с високата концентрация на икономически, екологични и социални проблеми, засягащи градските агломерации.
- Рехабилитация на физическата среда, развитие на околностите и опазване и развитие на историческото и културното наследство с мерки за насърчаване на предприемачеството, местната заетост и развитие на териториалната общност, както и предоставяне на услуги на населението при отчитане на променящите се демографски структури.

Стратегиите се отнасят до следното:

- Възстановяване на *сградния фонд*: защита и възстановяване на сградите, обществените площи, запустелите и замърсените терени; опазване на историческото, културното и природното наследство; създаване на устойчиви работни места; интеграция на възрастните хора, подобряване на сигурността и предпазване от престъпността, подобряване на общественото осветление,

теленaблюдение, намаляване на натиска върху незастроените терени.

- Развитие на *предприемаческия дух*, въвеждане на местни пактове и инициативи в областта на заетостта: помощи за обслужване на МСП и за трансфер на технологии; обучение в нови технологии; опазване на ОС; предлагане на културни и спортни дейности; детски ясли и градини; алтернативни грижи за деца и възрастни; равни шансове между мъже и жени.
- Интегрирани системи за *обществен транспорт* (по-рентабилни и екологосъобразни): интегриран обществен транспорт към зоните с концентрация на дейности и заетост; телематични услуги за резервации и плащания; чисти превозни средства и с по-ниско енергийно потребелние; мерки за велосипедисти и пешеходци; обучение на персонала в сектора.
- Действия в полза на *околната среда*: намаляване и обработка на отпадъците; селективно събиране и обработване; анализ на качеството на въздуха; ефикасно управление на водите; намаляване на шума; използване на възобновяеми енергийни източници; обучение в областта на управление на околната среда.
- Развитие на потенциалите на *информационното общество* за гражданите и МСП: по-добър достъп до обществените услуги, обучение, култура и др.; обучение и оборудване за дистанционна работа (телеработа); информационни системи за управление на човешките ресурси и здравните услуги; адаптиране към пазара на труда; подкрепа на местните власти за трансфер на ноу-хау у технологии.
- Насърчаване на *доброто “градско управление”*: изследвания и експертизи за реорганизацията и подобряване на общественото обслужване; създаване на нови структури за градско управление; въвеждане на показатели за оценка на устойчивия характер на местното управление; информационни кампании и подобряване достъпа до информация за гражданите; мерки за включване на гражданите в процесите на вземане на политически решения; обмен на опит и добри практики на местно управление.

Мярка 2. Развитие на вторичен опорен център “Маджерито – Загоре”

Предложената локализация е в непосредствена близост до централната развръзка на магистралата към града. Тук се устройва транспортен логистичен център – търговско-складови, транспортни и съпътстващи обслужващи и производствени функции на устроена площ от 9-10 ха. Стартовите действия по тази мярка включват:

- Предварителни инвестиционни проучвания, инициирани от общината;
- Уреждане на собствеността – чрез изкупуване от общината или създаване на акционерно дружество със собствениците;
- Изготвяне на устройствен и инвестиционен проект (по част “инфраструктура”);
- Търсене на инвеститор – съдружник за изграждане на инфраструктура.

Мярка 3: Развитие на вторичен опорен център “Каляновец”

Намира се в непосредствена близост до западната развръзка на магистралата, има ж.п. гара с товарни рампи и складова база. Тук се предлага изграждането на втори (за общината) индустриален парк с профил “хранително-вкусова промишленост”, свързан с организирано индустриално зеленчукопроизводство.

Стартовите действия са аналогични на тези при първия център, но докато там общината играе ролята на предприемач до устройване на строителен терен с цел да го продаде на

инвеститори, в този случай се стреми да остане собственик на площадката, за да изпълнява и функции на инкубатор.

Допълващи към тази мярка са:

- Рехабилитация на пътя Стара Загора – Християново – Калояновец;
- Надлези над ж.п. линията на пътя към Християново и на пътя към Ракитница;
- Етапна програма за благоустрояване на селото;

Мярка 4. Развитие на вторичен опорен център “Оряховица”

Разчитайки на Сърнена гора, тракийската гробница, селска настанителна база, винарската изба, етнографските сбирки и битовата култура, това село може да развие успешно туристически и рекреационни функции, като допълващи и стимулиращи сегашните му стопански функции.

Действията включват:

- Инициране и създаване на туристически продукт, базиран на туристическите ресурси в селото и цялата Средногорска яка на общината (включително културните ценности в града);
- Осигуряване на експониране и достъп до тракийската гробница над селото;
- Организиране на местно сдружение по туризъм;
- Рехабилитация и доизграждане на пътя от селото до града през Дълбоки, Колена и Хрищени.
- Етапна програма за благоустрояване на селото;

Мярка 5. Развитие на вторичен опорен център “Старозагорски минерални бани”

Действията по тази мярка са:

- Изработване на нов устройствен план (препоръчително е да обхване балнеоложкия комплекс и селото);
- Използване на общинските правомощия по отношение на разрешителния режим за строителство, като се осигури и благоустрояване на комплекса;
- Увеличаване конкурентноспособността на курорта чрез инициране на нови идеи и инвестиции в разнообразяване и допълване на продукта “балнеолечение”;

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4:

СЪЗДАВАНЕ НА ОБЩИНСКИ КАПАЦИТЕТ ЗА УСВОЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ, ПУБЛИЧНО-ЧАСТНИ ПАРТНЬОРСТВА И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНА

Цел 9: Увеличаване на местния капацитет за въздействие върху развитието на общината

Общината трябва да укрепи потенциала на общината в следните приоритетни сфери:

- Координация на общинските политики;
- Разработване и управление на проекти за усвояване на средства от Предприсъединителните фондове, Структурните фондове и Фонд “Кохезия”;
- Развитие на публично-частни партньорства;

- Мониторинг и оценка на плана и програмата за реализация.

Мерките по тази приоритетна област ще включат:

Мярка 1: Подобряване на координацията и взаимодействието за прилагане на местната политика

Видовете дейност, които следва да бъдат подкрепени, са:

- развитие на партньорства с частния сектор, неправителствения сектор и цялата местна общност;
- изграждане на съвет/консултативна група за партньорство по изпълнение на плана;
- обучение на местните партньори в прилагане на принципа на планиране с участие;
- работа в мрежа;
- развитие на общинския маркетинг в партньорство;
- информация и публичност на предвидените мерки в плана;
- дискуссионни форуми.

Мярка 2: Създаване на капацитет за ефективно планиране, програмиране, управление, контрол, наблюдение и оценка и подготовка за усвояване на средствата по структурните инструменти на ЕС, а така също от национални и местни източници.

- техническа помощ за подготовка на проекти;
- обучение и развитие на уменията за управление на проекти, финансов контрол;
- информационно осигуряване на процеса на управление;
- системи за мониторинг.

Успехът на обсъдените по-горе инициативи изисква и активно ръководство от страна на един предприемчив орган на местната власт, който работи в тясно сътрудничество с бизнес-общността, неправителствения сектор, научно-изследователските институти и неправителствените организации. В следващите години общината ще трябва да поеме по-голяма отговорност за маркетинга на местната икономика и нейните конкурентни предимства. В този контекст кметът, Общинският съвет и цялото ръководство на общината ще се нуждаят непрекъснато от консултации за последиците от промените в национален и глобален мащаб върху развитието на местната икономика, за да може обществената и частна помощ, свързани с развитието на инфраструктурата, обучението, пропагандиране, лобиране и т.н да бъдат по-добре насочвани.

За реализация на принципа на партньорство общината следва да изгради *консултативна група за партньорство между общественения/частния сектор* по проблемите на развитието на бизнеса, която ще оказва помощ при осъществяването на местната икономическа политика и ще упражнява надзор на системата за мониторинг на Общинския план.

Мярка 3: Междубщински дейности и проекти

Важен аспект в разработването на настоящия план за общинско развитие е *обвързаността му с тези на съседните общини.*

Част от заложените в плана на Стара Загора мерки имат надобщински характер (кластери, туристически продукти, маркетингова реклама, екология, инфраструктура), но за

реализирането им в подобен обхват е необходима координация и съгласуване с потенциалните партньори още на тази фаза от изработване на плана.

При самото планиране на мерките е логично общината, която има най-голям интерес от реализацията им, да поеме инициативата за съгласуване и координация. На определен етап от развитието на сътрудничеството между общините, може да се стигне до институционализиране му, дори до регистриране на партньорства, водещи до създаване на нов юридически субект, чрез който интересите на всички страни да бъдат отчетени и защитени.

Независимо че *основната роля в координацията на общинските планове за развитие принадлежи на общините*, при съвместни дейности и проекти би следвало да се посредничат и от областните съвети за развитие, тъй като инициативите имат отношение към областните стратегии и регионалните планове за развитие.

5. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица е структурен елемент на общинския план за развитие. Тя дава числен финансов и времеви израз на предвидените в плана мерки.

Групираны, основните **източници за финансиране** на планираните дейности и проекти са:

- **национални източници**, включващи средствата на държавното финансиране – републикански бюджет, общински бюджети, от търговски дружества с държавно и общинско участие и финансиране от частни търговски дружества ;
- **средства по Инвестиционната програма за развитие на районите за целенасочено развитие**³³, която ще включва средства за развитие на тези райони, разпореждана от Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Стара Загора ще бъде един от районите за растеж и по този начин общината ще бъде избираема по тази програма;
- **средства с източник Европейския съюз** – предприсъединителни фондове Фар, САПАРД и ИСПА до началото на 2007 г.; Структурни фондове и Кохезионен фонд, както и останалите инициативи на Общността - след приемането на страната ни за пълноправен член на ЕС (вж. Приложение № 3);
- **безвъзмездни средства от други източници и донорски програми.**
- **привлечени средства** чрез кредитни инструменти и инвестиционни фондове (вж. Приложение № 4).

Както всички общини, така и община Стара Загора трябва да разчита на собствения си капацитет и ресурси за финансиране подготовката на проекти и тяхното съфинансиране. От една страна, това означава при съставянето на годишните бюджетите да се определят приоритети и да се отпускат средства за разработване и съфинансиране на приоритетни проекти. От друга страна това налага възприемане на активна позиция от общината за мобилизиране на ресурси чрез създаване на партньорства както с НПО, така и с частни фирми и/или други общини, т.е. чрез обединяване на средства.

---

³³ Наредба за условията и реда за приемане, финансиране и изпълнение на стратегиите, плановете и програмата за регионално развитие, приета с Постановление №317 от 24 ноември 2004 г.

Продължаването на процеса на финансова децентрализация и предоставяне на по-голяма автономност на местните власти ще допринесат за повишаване на капацитета на общините, в т.ч на община Стара Загора за усвояване на средства по Европейските фондове. Освен това се предвиждат и други мерки за утвърждаване на финансовата децентрализация, напр.:

- Разработване на законови процедури, регламентиращи правомощията на общините да емитират дълг: процедури по обезпечаване, получаване и оповестяване на кредитен рейтинг, публичност и отчетност на операциите;
- Стимулиране развитието на общинските кредитни пазари;
- Даване на автономност на местните власти при въвеждането на преференции за инвеститорите (от гледна точка на местните данъци и такси, развитие на инфраструктурата и т.н.) - за насърчаване инвестиционната дейност в общините и предвид процеса на финансовата децентрализация. С действието се цели стимулиране на състезателния характер при привличането на инвеститори от отделните общини.

Всички тези мерки ще доведат до нови възможности за финансиране и разработване на проекти и привличане на инвестиции от местните власти.

За да се осигури постоянно частно съфинансиране на дейностите, финансирани от Структурните фондове, ще се обърне внимание на мерките по Оперативните програми, където се изисква частно съфинансиране. Предвижда се създаването на публично-частни партньорства предимно в областта на концесиите при подобряването на базисната инфраструктура.

Прилагането на принципа на публично-частните партньорства за изпълнението и финансирането на задачите на общинското развитие трябва да се разглежда като въпрос от непрекъснато нарастваща степен на значимост. В настоящия момент участието на частния сектор в изпълнението на програмите за общинско развитие е ограничено почти изцяло до съфинансирани проекти с крайни бенефициенти МСП.

Прилагането на принципа на партньорство е само по себе си механизъм за повишаване на капацитета за усвояване на средства на общината. Усвояването на огромните средства по Структурните фондове и фонд Сближаване не би било възможно без да се мобилизират усилията на широк кръг от местни партньори, т.е. на цялата общност за развитие, за разработване и предлагане на голям брой висококачествени проекти. В пазарната икономика финансовите средства са съсредоточени основно в частния сектор. Здравите местни партньорства с частния сектор откриват пътя към частно съфинансиране, с което се осигуряват допълнителни средства за местни проекти.

В рамките на този общински план за развитие са предвидени два планови периода – първият включва изпълнението на мерки със срок до 2006 г. (включително и такива по плана 2000-2006); вторият период обхваща новия програмен период – от 2007 до 2013 г. – това е периодът, в който ще се разчита и на структурните фондове на ЕС. До края на първия условен етап общината би трябвало да е подготвила и създала основния набор от стратегически документи – мерки, програми и проекти, стартиращи през 2007 г. Създадената до тогава “банка” проекти е решаваща за реализиране на инвестиционната част от програмата.

Но е наложително, да се приложат неотложни мерки за повишаване на програмния и проектен капацитет на общината, доколкото достъпът до тези финансови източници трябва да зависи от нейната действителна способност да представят ефективни и конкурентни проекти. Местните участници трябва да осъзнаят, че успешното им участие в Структурните фондове на ЕС и програмите, подкрепящи регионалното развитие, ще

зависи и от тяхната инициатива, способност за поемане на риск, новаторство и капацитет за изграждане на партньорство.

Индикативната финансова таблица е дадена в *Приложение 1*. Финансовите разчети за повечето мерки и проектни идеи са базирани само на експертно предположение, доколкото таблицата има индикативно значение.

6. ИЗПЪЛНЕНИЕ, НАБЛЮДЕНИЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

6.1 ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА

Местната власт има ключова роля при изпълнението на амбициозните стратегически цели. От формулираните цели произлиза сложен комплекс от мерки/задачи, излизаци откъдето рутинните задължения и капацитет на общинската администрация.

Това налага укрепване на създаденото специализирано звено в администрацията по Стратегическо планиране и развитие на принципа на партньорство. Публичността на общинския план за развитие не трябва да е формална. Активното привличане на бизнеса и неправителствения сектор е необходимо условие за реализация на предвидените мерки и проекти. Липсващият ресурс от идеи, компетенции, мотивация и пари се съдържа в местната общност. По повод изпълнението на плана, този ресурс трябва да бъде мобилизиран. Освен това е необходимо да се предприемат мерки за повишаване на общия капацитет на общинската администрация, както и на партньорите на общинското развитие, както е посочено в Приоритетна област № 4 на плана.

Изпълнението на общинския план за развитие ще се реализира по **два канала**. Първият основен канал е чрез **включване на мерки и проекти на общинския план в плановете за развитие на районите за планиране и като следваща итерация на плановия и програмнен процес – в Националната оперативна програма за регионално развитие 2007-2013 г.**

Вторият основен канал е чрез мотивирани действия на местната власт в партньорство с частния бизнес и неправителствения сектор да реализира друга значителна част от мерките и проектите със собствени средства.

Прилагането на принципа на публично-частно партньорство е основата за постигането на резултати по реализацията на плана и по двата канала.

Кметът на общината, освен че организира изработването на Общинския план за развитие и на програмата за реализацията му и ги внася за обсъждане и приемане от Общинския съвет, ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Програмата за реализация на Общинския план за развитие, представя годишен и заключителен доклад за изпълнението на Програмата за реализация на Общинския план за развитие за одобряване от Общинския съвет, осигурява публичност и прозрачност на Общинския план за развитие, както и на действията по реализацията му³⁴. Освен това като член на Областния съвет за развитие кметът на общината има възможност да влияе върху определянето на мерките и проектите, които ще бъдат включени и финансирани от Националната оперативна програма за регионално развитие, а така също и в новата Инвестиционна програма за развитие на районите за целенасочено въздействие, тъй като община Стара Загора е един от районите за растеж. В своята дейност кметът ще бъде подпомаган от цялата **общинска администрация**.

---

³⁴ Съгласно Закона за регионално развитие, 2004 г.

Изградената консултативна група за партньорство между обществения/частния сектор по проблемите на развитието на общината заедно с Комисиите на Общинския съвет ще оказват помощ при осъществяването на местната икономическа политика и ще упражняват надзор на системата за мониторинг на Общинския план.

6.2 МОНИТОРИНГ/НАБЛЮДЕНИЕ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ

Мониторингът е систематично събиране, анализ и използване на информация, необходима за управлението и вземането на решения в процеса на работата по изпълнение на Общинския план. По този начин може да се сравни реалният напредък по изпълнението на плана с предварително планираните дейности. Мониторингът е част от регулярното управление на прилагането на плана и изпълнява основна функция: **обратна връзка и предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности и в резултат на това, на стратегическата цел и приоритетите.**

Ако трябва да се направи ясно **разграничение между мониторинг и оценка**, може да се каже, че “оценката започва там, където свършва мониторингът”, че оценката се фокусира върху ефектите, постиженията и изпълнението, докато мониторингът е насочен главно към ресурсите, дейностите, продуктите и отчасти - резултатите, както и че мониторингът трябва да се схваща по-скоро като текуща, постоянна дейност, докато оценяването е предимно, но не постоянна дейност. Мониторингът преди всичко дава информация, докато оценката “преценява” тази информация.

Наблюдението на изпълнението на плана се извършва от специализирана група към основната изпълнителна институция – звеното по Стратегическо планиране. Групата за наблюдение:

- разглежда и утвърждава индикаторите за наблюдение на изпълнението на плана;
- периодически извършва преглед на постигнатия напредък;
- разглежда резултатите от изпълнението на мерките и степента на достигането на целите;
- разглежда резултатите от междинната оценка, ако такава е възложена;
- ежегодно подготвя доклад за изпълнението на плана, който кметът внася в Общинския съвет;
- прави предложения за усъвършенстване на плана, както и за преразпределяне на средствата по мерките, програмите и проектите.

Наблюдението и оценката следва да проследяват не само използването на финансовия и ресурсен потенциал, но активно да отчитат и физическия прогрес върху територията на общината /настъпващи промени в състоянието на средата в резултат от предприети интервенции/. Това изисква набор от специфични индикатори и възможност за алтернативност и адаптивност при оценяване изпълнението на плана.

Предложената по-долу система от количествени и качествени индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на плана отговаря на средните изисквания: стремеж към количествено представени индикатори, т.е измерими, систематизирани, стандартизирани с изискванията на Евростат, съпоставими, както и да се допълват от система от данни, която да осигурява периодичното им набиране, верификация на информацията, достъп до тях (вж. Приложение 5).

Настоящият план е отворена система. Веднъж приет, той би трябвало да остане относително “твърд” в стратегическата си насоченост и цели, но отворен и гъвкав – по отношение на мерките и проектите.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Индикативна финансова таблица на Общинския план за развитие

Проекти от областния план '2000

Проекти в сферата на техническата инфраструктура

- Западен обход гр. Стара Загора, срок: 2002-2006 г., 5 250 хил.лв.
- Рехабилитация на пътища от републиканската пътна мрежа-отклонения от автомагистрала "Тракия" и "Марица", 2000-2006 г.,
- Разширение на ЦАМТЦ -Стара Загора, 2000-2006 г., 1 892 хил.лв,
- Полагане на оптичен кабел от ЦАМТЦ до РАТЦ - Стара Загора, 2000-2006 г., 216 хил.лв.
- Разширяване на междуобщински трасета за оптичен кабел Стара Загора - Опан; 2000-2006 г., 1500 хил.лв.,
- Реконструкция на водоснабдителна система - Стара Загора; 2000-2001 г., 7 215 хил. лв.
- Завършване изграждането на язовир "Чаталка", 2001 – 2004 г., 26 000 хил.лв.
- Изграждане, развитие и обновяване на техническата и инженерната инфраструктура в **зоните на бизнес инициатива**; 2001-2006 г., 24 000 хил. лв.

Проекти в сферата на социалната инфраструктура и обучението

- Дом за девойки - Стара Загора (преустройство на ЦДГ № 18); 2001-2002 г., 208 хил.лв.,
- Проекти за алтернативна заетост при реструктуриране на машиностроителната и химическата промишленост в Стара Загора; 2000-2006 г.

Проекти в сферата на бизнес средата

- Строителство на тържище за плодове и зеленчуци в гр. Стара Загора; 2000-2006 г., 11 232 000 USD,
- Формиране на нови зони на бизнес инициатива по осите на комуникации и урбанизация между трите ядра на района за растеж /Стара Загора-Казанлък-Мъглиж/; 2001-2006 г., 24000 хил.лв.,
- Изграждане на технологичен парк и депа. Икономическа безмитна зона и бизнес център в зоната за бизнес инициатива; 2001-2006 г., 10 000 хил.лв.,
- Проект за насочване и изнасяне на производства, търговски обекти и услуги в зоните за бизнес инициативи; 2001-2006 г.,
- Създаване на мрежа от бизнес и консултантски центрове за развитие на самостоятелна стопанска дейност, 2001-2006 г.,
- Проект за алтернативно развитие на лозарството и винарството, 2001-2006 г., 20 000 хил. лв.

Проекти в сферата на опазване на околната среда

- Изграждане на пречиствателна станция за отпадни води гр. Стара Загора , 2000-2006 г., 26000 хил. US\$
- Изграждане на *регионално депо за промишлени и битови отпадъци* за общини **Стара Загора**, Казанлък, Мъглиж, Гурково, Николаево, П.баня; 2001-2006 г., 28 000 хил.лв.

Приоритети на структурните фондове на ЕС за периода 2007-2013 г.

Европейски фонд за регионално развитие Финансирани основни приоритети и мерки за периода 2007-2013		
Конвергенция/Сближаване	Регионална конкурентоспособност и заетост	Европейско териториално сътрудничество
<ul style="list-style-type: none"> • Изследвания, технологии и развитие, иновации и предприемачество • Информационно общество • Околна среда • Предпазване от рискове • Туризм • Транспорт: трансевропейски мрежи и чист градски транспорт • Енергия, вкл. трансевропейски мрежи • Образование • Здравеопазване • Директни помощи за инвестиции в МСП <p><u>Заб.:</u> Регионите с БВП под 75% от средното за Общността имат право на достъп до тази цел</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Иновации и икономика на знанията – капацитет за изследвания, технологии и развитие, и иновации – иновации в МСП – предприемачество – финансови инструменти и инкубаторни възможности • Околна среда и предпазване от рискове • Достъп извън основните градски центрове до транспортни и телекомуникационни услуги от общ икономически интерес <p><u>Заб.:</u> Всички региони от ЕС, които нямат право на достъп до цел “Конвергенция”, отговарят на условията по тази цел</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Трансгранични социално-икономически дейности • Транснационално сътрудничество • Работа в мрежа и обмен на опит между регионалните и местните власти

Европейски фонд за регионално развитие Финансирани основни приоритети и мерки за периода 2007-2013 по специфични райони		
Селски райони	Райони с природни препятствия	Градско измерение
<ul style="list-style-type: none"> • Инфраструктура • Телекомуникационни мрежи и услуги • Развитие на нови дейности, извън аграрни и рибния сектор • Засилване на връзките между градските и селските райони • Развитие на туризма и услугите в селата 	<ul style="list-style-type: none"> • Достъпност • Икономически дейности, свързани с културното наследство • Устойчиво използване на природните ресурси • Туризм 	<ul style="list-style-type: none"> • Възстановяване на физическата среда • Преустройство на нарушени терени • Развитие на историческото и културното наследство с мерки за насърчаване на предприемачество на местно ниво

Финансирани приоритети и мерки по европейски фондове – избираеми за периода 2007-2013

Европейски социален фонд (ESF)	Фонд “Сближаване”	Селско развитие
<ul style="list-style-type: none"> • Адаптабилност на работниците • Достъп на търсещите работа до заетост и предпазване от безработица <p>В районите по цел “Конвергенция”, Европейския социален фонд се намесва с цел:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разширяване на инвестициите в човешкия капитал • Засилване на институционалния капацитет на публичните администрации в следните области: <ul style="list-style-type: none"> - икономика - заетост - социална сфера - околна среда - законова рамка <p>Приоритетната ос, свързана с транснационалното сътрудничество, трябва да бъде включена в оперативна програма.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Трансевропейски транспортни мрежи • Опазване на околната среда • Устойчиво развитие <ul style="list-style-type: none"> - Енергийна ефективност - Възобновяема енергия - Транспорт <p><u>Заб.</u>: Това засяга държавите членки с БВП под 90% от средното за Общността</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на конкурентоспособността в селското и горското стопанство • Мениджмънт на земите: <ul style="list-style-type: none"> - Устойчиво използване на земеделските земи - Устойчиво използване на горските земи • Диверсификация на селската икономика и качеството на живот в селските райони • Подходът Лидер

Изследвания, технологии и развитие 2007-2013

7^{-та} Рамкова програма за изследвания, технологии и развитие трябва да бъде фокусирана върху следните 6 приоритета:

1. Създаване на европейски центрове of excellence чрез сътрудничество между лаборатории
2. Лансиране на европейски технологични инициативи
3. Стимулиране на творчеството на фундаменталните изследвания чрез конкуренция между екипите на европейско ниво
4. Придаване на повече привлекателност на Европа за най-добрите изследователи
5. Развитие на изследователската инфраструктура в европейски интерес
6. Подобряване на координацията на националните изследователски програми.

Образование и обучение 2007-2013

Новата програма се подразделя в 4 оси:

- Комениус (Comenius): Участие на учениците от ЕС в общи дейности
- Еразмус (Erasmus): Възможност за получаване на висше образование в чужбина
- Леонардо да Винчи (Leonardo da Vinci): Обучения в предприятия и учебни центрове в друга европейска страна
- Грунтвиг (Grundtvig): действия, свързани с мобилност

Култура 2007

Програмата възнамерява да засили:

- мобилността на работниците
- транснационалното движение на работници и културно-художествени произведения
- межкултурен диалог

<p><u>РАСЕ 2006-2010</u></p> <p>Програма на Общността за подпомагане на предприемачеството и конкурентоспособно стта на предприятията</p>	<p>Предложението на Европейската комисия е структурирано около 4 основни цели, подразделени на 18 действия.</p> <p>4-те основни цели са:</p> <p>Цел 1 : ускоряване адаптирането на индустрията към структурните промени;</p> <p>Цел 2 : насърчаване създаването на среда, благоприятна за инициативи и за развитие на предприятията, особено на малките и средните предприятия;</p> <p>Цел 3 : насърчаване създаването на среда, благоприятна за сътрудничество между предприятията;</p> <p>Цел 4 : засилване на по-добрата експлоатация на потенциала на политиките за иновационно, изследователско и технологично развитие.</p> <p>18-те действия са:</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Насърчаване и засилване на интеграцията на информационните и комуникационните технологии в бизнес стратегиите</i> Насърчаване на корпоративната социална отговорност и устойчивото производство Засилване на конкурентоспособността на предприятията и адаптирането им към промените в специфични сектори Насърчаване на предприемаческия дух Подпомагане поемането на риск от страна на предприемачите Свързване на предприятия с цел растеж и конкурентоспособност Насърчаване достъпа до финанси за предприятия, особено за МСП Създаване на благоприятна за предприятията регулаторна и административна рамка на национално ниво <i>9. Засилване на ТГС между компании от ЕС</i> <i>10. Насърчаване и улесняване на международните бизнес връзки за предприятия от ЕС</i> Функциониране на европейските мрежи за подкрепа на бизнеса <i>12. Засилване на иновациите чрез по-добри знания и по-ефективен мениджмънт на интелектуалната собственост</i> Насърчаване на технологичния трансфер и кластери <i>14. Насърчаване на организационните и други не-технологични иновации, вкл. и дизайн</i> <i>15. Анализ и мониторинг за подобряване разбирането на вътрешните фактори за конкурентоспособността и иновативността на предприятията</i> Принос за подобряване качеството на регулаторната рамка на Общността Оценка Разпространение
--	---

План за действие в областта на иновациите

Публикуване през април 2004 г. на консултативен документ, фокусиран върху следните 6 цели:

- иновиране навсякъде
- поява на иновацията на пазара
- знания навсякъде
- инвестиране в иновацията
- умения за иновации
- ефективно управление на иновациите

Околна среда 2007-2013

Възможности за финансиране чрез следните инструменти:

- LIFE – Демонстрационни проекти
- Natura
- Трети страни
- Подпомагане на екологични организации.

План за действие в областта на предприемачеството

Представяне на сайта на Генерална дирекция “Предприятия” на 5 цели и 9 ключови действия:

http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/action_plan.htm

Цели:

- Подхранване на предприемаческия дух
- Насърчаване на повече хора да станат предприемачи
- Свързване на предприемачи с цел растеж и конкурентоспособност
- Подобряване на финансовия поток
- Създаване на по-благоприятна за МСП регулаторна и административна рамка

9-те ключови действия са:

1. Предприемачество и младежите
2. Намаляване на риска от провал в бизнеса
3. Улесняване на трансфера на бизнес дейности
4. Подобряване на социалната сигурност на нови собственици на малък бизнес
5. Подпомагане “по мярка” на жените и етническите малцинства
- 6А. Улесняване сътрудничеството на малкия и средния бизнес на вътрешния пазар
- 6В. Подкрепа за иновативните кластери
7. По-голяма справедливост (equity) и по-силен баланс
8. Вслушване в предложенията на МСП
9. Намаляване сложността с цел справяне с данъчното законодателство

Услуги от общ интерес

Публикуването на Бялата книга по този въпрос е от юни 2004 г. Тази Бяла книга предлага Комисията:

- да приеме решение за прилагането на чл. 86 от Договора за държавната помощ във вид на компенсация за публична услуга, предоставяна по някои доверени задачи при функционирането на услуги от общ икономически интерес, до юли 2005 г.,
- да приеме общностната рамка за държавната помощ във формата на компенсация за публична услуга, до юли 2005 г.
- да приеме изменение на Директива 80/723/ЕЕС за прозрачността на финансовите връзки между държавите членки и публичните задачи, до юли 2005 г.,
- да доизясни при какви условия компенсациите за публична услуга могат да бъдат държавна помощ по силата на чл. 87 (1), до юли 2005.

Държавите членки

- трябва да подпомагат Комисията при прилагането на новата законова рамка и по-конкретно чрез ясно дефиниране на задълженията за публично обслужване и чрез прилагане на прозрачни правила на компенсация.

Инвестиционни фондове, опериращи в България

Avlar Bioventures Fund 2 (www.avlar.com/evlar_site_in_pro.htm)

Период на действие: 2001-2006

Региони: ЕС(15+10), България, Румъния, ЕАСТ

Проекти, които се финансират от Инвестиционния фонд:

- Здраве, социална сфера, нови технологии, политика на МСП, Иновации, Икономика, Финанси;
- Подкрепа на фирми от сферата на биотехнологиите и здравеопазването (при създаването и в ранен етап на развитие)
- Фондът участва до 10 % от рисковия капитал на компанията, с максимум до 3.3 млн. Евро

Годишен бюджет на фонда - 45-75 млн. Евро;

Финансиране на проекта: до 3.3 млн.евро

Baring Private Equity Partners (www.bpep.com/bpep/index.asp)

Региони: ЕС(15+10), България, Румъния,Нови независими държави, Азия

Проекти, които се финансират от Инвестиционния фонд:

- капиталово финансиране за средния предприятия, които планират разширяване;

Фондът ще държи мажоритарен или миноритарен дял

Годишен бюджет - 15 млн. Евро;

финансиране на проекта: между 5 и 10 млн.евро

DBG Eastern European Fund LTD 2 (www.dbgee.com)

Период на действие: 2003-2013

Региони - България, Румъния, Балкани

Проекти, които се финансират от Инвестиционния фонд:

- Услуги, Политика на МСП, Индустрия, Заетост, Икономика, Финанси, Местно развитие
- Капиталово финансиране за периферни компании; насърчаване на инвестициите, насърчаване на производството

Бенефициенти - корпорации, малки и средни фирми

Годишен бюджет - 80 млн. Евро;

финансиране на проекта: между 3 и 12 млн.евро

Black Sea Fund L.P (www.globalfinace.gr)

Региони - България, Румъния, Нови независими държави, Балкани

Проекти, които се финансират от Инвестиционния фонд:

- Услуги, Политика на МСП, Индустрия, Икономика, Финанси
- Капиталово финансиране за компании с потенциал за растеж
- Малки и средни предприятия;

Фондът участва с инвестиция, не по-поляма от 15 % от поверения капитал на всяка една компания

Годишен бюджет - 100 млн. Евро;

Финансиране на проекта: между 2.2 и 10.1 млн.евро

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

Основни показатели за мониторинг на Общинския план за развитие

- Темп на нарастване на приходите от продажби на човек
- Повишаване равнището на заетост, мъже, жени (2004 = 100%)
- Различия в равнището на заетост по населени места
- Повишаване равнището на заетост във високотехнологични сектори (2004 = 100%)
- Намаляване равнището на безработица, мъже, жени (2004 = 100%)
- Различия в равнището на безработица по населени места
- Повишаване равнището на доходите (2004 = 100%)
- Ръст на местните и чуждестранни инвестиции “на зелено” и в обновяване/разширяване на съществуващи производства (2004 = 100%)
- Ръст на реализирания износ (в стойностно изражение) (2004 = 100%)
- Трайни стандартни параметри на питейната вода (във всички селища);
- Изградена канализационна мрежа, км, (2004 = 100%)
- % на трайно премахнати нерегламентирани сметища (2004% = 100%)
- Подобрени общински пътища в лошо състояние и такива без настилка в км (2004% = 100%);
- Подобрена улична мрежа в лошо състояние в км (2004 = 100%);
- Брой стандартни обитавани жилища на 1000 човека (2004 = 100%);
- Брой жилища без основни благоустройствени елементи (ток, вода, канал) (2004 = 100%);
- Брой жилища с енергиен сертификат (2004 = 100%)
- % отпадни води, подложени на първично пречистване
- % отпадни води, подложени на вторично пречистване
- % на домакинствата / стопанските предприятия, обслужвани от новите / подобрени системи за водоснабдяване
- Подобряване ефективността на водоснабдяването (в %)
- Намаляван на загубите на вода по водопреносната мрежа (в %)
- Процент на регионалните предприятия, доволни от мерките, свързани с подобряване на комуналните услуги
- Дължина (в километри) на построената / обновена електропреносна / газопроводна мрежа (% от мрежата, която е завършена)
- Брой на потребителите, които са свързани или подобрили свързването си с новата енергийна мрежа
- Дължина на инсталираната широколентова (оптичен кабел) мрежа (в км)
- Брой на абонатите на Интернет на 1000 жители
- Брой на създадените "онлайн" услуги
- Брой на новосъздадените фирми, които предлагат услуги, свързани с информационните технологии (on-line, електронна търговия и др.)
- Брой изградени обекти на местната и регионална бизнес инфраструктура, които са получили подкрепа, в т.ч. регионални бизнес офиси, изложбени зали, бизнес инкубатори, бизнес центрове, индустриални паркове, производствени зони и др.
- Брой на малките и средни предприятия (собственици – мъже / жени), които получават бизнес услуги
- Площ на изградените нови бизнес подкрепящи инфраструктурни обекти
- Брой на изградени технопаркове и техно-инкубатори

Размер на инвестициите за развитие на технопаркове и техноинкубатори и регионални центрове за изследвания и технологии (% от общите инвестиции)

Брой на пазарно ориентирани изследователски проекти, получили помощ

Брой на фирмите, разположени в технопарковете и техно-инкубаторите

Общ размер на инвестициите, привлечени в технопарковете

% на успешно завършените пазарно ориентирани изследователски проекти

Брой на създадените регионални клъстери и мрежи

Брой на фирмите, участващи в регионални клъстери

Създадени нови местни туристически продукти

Създадени нови фирми в областта на туризма

Предоставена площ в туристически обекти (м²)

Брой на нови маркетингови инициативи / схеми за промоциране на туристическия бизнес

Брой на създадени/подобри атракции

Дължина на изградена нова/подобри техническа инфраструктура в подкрепа на местни туристически продукти

Изградени/модернизирани културни обекти (2004 г.=100%)

Брой туристи (2004 г.=100%)

Брой на продадените нощувки годишно във фирмите- (след 1 година)

Среден брой посетители на ден

Брой на служителите, участващи в програмите за обучение (тип, продължителност)

Брой на МСП, получаващи финансова помощ за обучение (мащаб, тип, продължителност)

Брой съвместни проекти между работодатели и студенти

Брой нови учебни програми, ориентирани към регионални и местни пазари на труда

Дял на целевото население, участвало в програмите за обучение

Дял на студентите, включени в стажове, практики и други форми за придобиване на практически опит

Процент на настанените на работно място бенефициенти (%)

Повишаване на квалификацията на целевото население (%)

Брой на компютрите на 100 ученика в училищата

Брой на Интернет места на 100 ученика в училищата

Брой на компютрите на 100 студента във висшите училища

Брой на Интернет места на 100 студенти във висшите училища

Брой обучителни часове, насочени към ИКТ (часове x обучавани)

Брой обучавани ученици и студенти в ИКТ съобразно техния профил

Брой, относителен дял и индекси на изменение на броя на лицата, преминали през обучение за предприемачество, усъвършенстване на притежаваната квалификация, обучение за ключови знания и умения

Проведени активни мерки на пазара на труда, в т.ч. за групи в неравностойно положение

Брой осигурени места за квалификации на групи в неравностойно положение

Предприети и организирани квалификационни курсове за групи в неравностойно положение

Предоставени консултации и съвети за групи в новоразкрити работни места

Относителен дял на безработните лица, устроени на работа, от общия брой на лицата от групите в неравностойно положение

Подпомогнати проекти за обновяване на града

Брой преминали общински служители в програми за повишаване на квалификацията